

EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPAS PARLAMENTS

PADOME

Briselē, 2024. gada 25. aprīlī
(OR. en)

2023/0397(COD)

PE-CONS 80/24

ELARG 41
COWEB 53
FIN 360
CADREFIN 72
ECOFIN 423
BUDGET 27
RESPR 12
CODEC 1045

LEĢISLATĪVIE AKTI UN CITI DOKUMENTI

Temats: EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA, ar ko izveido
Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES
REGULA (ES) 2024/...,**

(... gada ...),

ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 212. pantu un 322. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

ņemot vērā Revīzijas palātas atzinumu¹,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru²,

¹ 2024. gada 30. janvāra atzinums (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēts).

² Eiropas Parlamenta 2024. gada 24. aprīļa nostāja (*Oficiālajā Vēstnesī* vēl nav publicēta) un Padomes ... lēmums.

tā kā:

- (1) Savienība ir dibināta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību (LES) 2. pantā minētajām vērtībām, tostarp demokrātiju, tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu. Šīs vērtības ir daļa no pievienošanās kritērijiem, kas tika noteikti Eiropadomes 1993. gada jūnija sanāksmē Kopenhāgenā (“Kopenhāgenas kritēriji”) un ir atbilstības nosacījumi dalībai Savienībā.
- (2) Paplašināšanās procesa pamatā ir noteikti kritēriji, taisnīgi un stingri nosacījumi, kā arī paša nopelnu princips. Joprojām būtiska ir stingra apņemšanās īstenot pieeju “pamatjautājumi pirmajā vietā”, kas prasa būtiski koncentrēties uz tiesiskumu, pamattiesībām, demokrātisko iestāžu darbību un valsts pārvaldes reformu, kā arī ekonomiskajiem kritērijiem. Progress ir atkarīgs no tā, kā katrs saņēmējs īsteno nepieciešamās reformas, lai panāktu atbilstību Savienības *acquis*. Paplašināšanās procesa būtiski elementi joprojām ir reģionālā sadarbība un labas kaimiņattiecības.
- (3) Krievijas agresijas karš pret Ukrainu vēl vairāk parādīja, ka paplašināšanās ir ģeostratēģisks ieguldījums mierā, drošībā un stabilitātē. Atgādinot par Savienības pilnīgo un nepārprotamo apņemšanos attiecībā uz Rietumbalkānu dalības perspektīvu Savienībā, Rietumbalkānu partneru orientācija un saistības Savienības virzienā ir spēcīga viņu stratēģiskās izvēles izpausme un vieta vērtību kopienā. Rietumbalkānu partneru virzībai uz dalību ES jābūt stingri balstītai uz taustāmu un konkrētu progresu reformu jomā.

- (4) Savienības un tās Rietumbalkānu partneru, proti, Albānijas, Bosnijas un Hercegovinas, Kosovas* Melnkalnes, Ziemeļmaķedonijas un Serbijas (“saņēmēji”), kopējās interesēs ir virzīt centienus reformēt savas politiskās, juridiskās un ekonomiskās sistēmas, lai nākotnē tās varētu pievienoties Savienībai, un atbalstīt to pievienošanās procesu. Iespējai kļūt par Savienības dalībvalsti piemīt spēcīga transformējoša ietekme, un tā rada pozitīvas izmaiņas demokrātijā, politikā, ekonomikā un sabiedrībā.
- (5) Dažas no priekšrocībām, ko sniedz dalība Savienībā, ir nepieciešams nodrošināt jau pirms pievienošanās. Šo ieguvumu centrā ir ekonomikas konverģence. Pašlaik Rietumbalkānu konverģence, izteikta kā IKP uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas līmeņa, joprojām ir maza — 30–50 % no Savienības vidējā rādītāja —, un tā neaug pietiekami ātri.
- (6) Lai mazinātu šo atšķirību, Komisija 2023. gada 8. novembra paziņojumā “Jauns izaugsmes plāns Rietumbalkāniem” izklāstīja jaunu izaugsmes plānu Rietumbalkāniem, kas balstīts uz četriem pīlāriem: a) palielināt Rietumbalkānu integrāciju ES vienotajā tirgū; b) pilnīgi īstenojot pašreizējo Kopējā reģionālā tirgus rīcības plānu, pastiprināt reģionālo ekonomisko integrāciju, balstoties uz ES noteikumiem un standartiem; c) padziļināt reformas, kuru mērķis ir paātrināt izaugsmi reģionā, veicināt ekonomikas konverģenci un stiprināt stabilitāti reģionā; un d) izveidot jaunu finansēšanas instrumentu — Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu (“mehānisms”).

* Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DP Rezolūcijai 1244/1999 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

- (7) Lai īstenotu Jauno izaugsmes plānu Rietumbalkāniem, ir vajadzīgs lielāks finansējums, ko piešķir no īpaša, jauna finansēšanas instrumenta, proti, minētā mehānisma, lai palīdzētu reģionam īstenot ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes reformas, reģionālo integrāciju un kopēju reģionālo tirgu.
- (8) Lai sasniegtu Jaunā izaugsmes plāna Rietumbalkāniem mērķus, īpašs uzsvars investīciju jomu ziņā būtu jāliek uz tām nozarēm, kas, visticamāk, būs sociālās un ekonomiskās attīstības galvenās veicinātājas, proti, savienotība, tostarp ilgtspējīgs transports, dekarbonizācija, enerģētika, zaļā un digitālā pārkārtošanās, kā arī izglītība un prasmju attīstība, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem.
- (9) Būtiska nozīme Rietumbalkānu partneru un Savienības savstarpējās savienotības uzlabošanā ir ilgtspējīgai transporta infrastruktūrai. Tai vajadzētu palīdzēt integrēt Rietumbalkānu reģionu Savienībā. Komisija priekšlikumā par Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) satvara pārskatīšanu iekļāva jaunu koridoru, kas šķērso Rietumbalkānu reģionu (Rietumbalkānu un Vidusjūras austrumdaļas koridors). Šajā reģionā finansējot ilgtspējīgu transporta infrastruktūru, tostarp videi draudzīgus transportlīdzekļus, piemēram, dzelzceļus, ir jāatsaucas uz *TEN-T*.

- (10) Mehānismam būtu jāatbalsta tādas investīcijas un reformas, kas palīdz labuma guvējiem digitalizēt ekonomiku un sabiedrību saskaņā ar Savienības redzējumu 2030. gadam, kurš izklāstīts Komisijas 2021. gada 9. marta paziņojumā “Digitālais kompass līdz 2030. gadam — Eiropas ceļam digitālajā gadu desmitā”, veicinot iekļaujošu digitālo ekonomiku, no kuras ieguvēji ir visi iedzīvotāji. Mehānismam būtu jācenšas palīdzēt labuma guvējiem sasniegt vispārīgos mērķus un digitalizācijas mērķrādītājus, kas attiecas uz Savienību. Kā Komisija norādījusi 2023. gada 15. jūnija paziņojumā “5G kiberdrošības rīkkopas ieviešana”, 5G kiberdrošības rīkkopai būtu jākalpo par atsauci, pēc kuras būtu jāvadās, piešķirot Savienības finansējumu, lai nodrošinātu reģiona digitālās infrastruktūras projektu drošību, noturību un integritātes aizsardzību.
- (11) Atbalsts no mehānisma būtu jāsniedz, lai tiktu sasniegti vispārīgie un konkrētie mērķi, un tas būtu jāpiešķir, pamatojoties uz noteiktiem kritērijiem un atbilstoši skaidriem maksājuma nosacījumiem. Šie vispārīgie un konkrētie mērķi būtu jāīsteno savstarpēji pastiprinošā veidā. Ar mehānismu būtu jāatbalsta paplašināšanās process, paātrinot saskaņošanu ar Savienības vērtībām, tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politiku un praksi (“*acquis*”) ceļā uz iestāšanos Savienībā, paātrinot labuma guvēju reģionālo ekonomisko integrāciju un pakāpenisko integrāciju Savienības vienotajā tirgū un paātrinot viņu sociālekonomisko konvergenci ar Savienību. Mehānismam būtu arī jāveicina reģionālā sadarbība, labas kaimiņattiecības, kā arī izlīgums un strīdu izšķiršana.

- (12) Papildus sociālekonomiskās konverģences veicināšanai mehānismam būtu arī jāpalīdz paātrināt reformas, kas saistītas ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem, tostarp tiesiskumu, pamattiesībām, cita starpā pie minoritātēm piederošu personu, arī nacionālo minoritāšu un romu, tiesībām, kā arī lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu (LGBTI) tiesībām. Tam būtu arī jāuzlabo demokrātisko iestāžu un valsts pārvaldes iestāžu darbība; publiskais iepirkums, valsts atbalsta kontrole un publisko finanšu pārvaldība; cīņa pret visu veidu korupciju un organizēto noziedzību; kvalitatīva izglītība un mācības, kā arī nodarbinātības politika; reģiona zaļās pārkārtošanās, klimata un vides mērķi.
- (13) Savienības atbalstam, kas sniegts no mehānisma, būtu jāpapildina divpusējais un reģionālais atbalsts, kas tiek sniegts saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1529³ un ir vērsts uz labuma guvēju sagatavošanu dalībai Savienībā, vienlaikus cik vien iespējams izmantojot pastāvošos mehānismus un struktūras un maksimāli palielinot sinerģiju. Pieejai būtu jābalstās uz esošo paplašināšanās metodiku, jo īpaši 2020. gada pārskatīto metodiku, ar ko Komisija nāca klajā 2020. gada 5. februāra paziņojumā “Pievienošanās procesa uzlabošana — ticama ES perspektīva Rietumbalkāniem”, un Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem, ko Komisija pieņēma 2020. gada 6. oktobrī.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*) (OV L 330, 20.9.2021., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

- (14) Mehānismam būtu jāpapildina pašreizējais ekonomikas un finanšu dialogs, neapdraudot tā darbības jomu, un tādējādi jāuzlabo ekonomiskā integrācija un gatavošanās Savienības ekonomikas politikas daudzpusējai uzraudzībai.
- (15) Mehānismam būtu jāveicina efektīvas attīstības principi, ievērojot papildināmību ar citām Savienības programmām un instrumentiem sniegto atbalstu un izvairoties no šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar citu palīdzību, tostarp no eksporta un attīstības finansējuma sastāvošām integrētām finanšu paketēm, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis, trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras.
- (16) Saskaņā ar iekļaujošas partnerības principu Komisijai būtu jācenšas nodrošināt, ka ar attiecīgajām labuma guvēju ieinteresētajām personām, tostarp labuma guvēju parlamentiem, vietējām un reģionālajām iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tiek pienācīgi veikta apspriešanās un ka tām ir savlaicīga piekļuve attiecīgajai informācijai, lai tās varētu uzņemties jēgpilnu lomu programmu izstrādē un īstenošanā un saistītajos uzraudzības procesos.

- (17) Lai atbalstītu šā mehānisma mērķus un stiprinātu labuma guvēju attiecīgās spējas īstenot reformu programmas, arī turpmāk būtu jāsniedz īpaši pielāgota un mērķorientēta tehniskā palīdzība, kā arī pārrobežu sadarbības palīdzība.
- (18) Mehānismam būtu jānodrošina saskaņotība ar Savienības ārējās darbības vispārīgajiem mērķiem, kas noteikti LES 21. pantā, tostarp pamattiesību ievērošana, kas paredzēta Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, un jāatbalsta šie mērķi. Tam jo īpaši būtu jānodrošina cilvēktiesību aizsardzība un veicināšana un tiesiskums.
- (19) Mehānismam būtu jāveicina inovācija, pētniecība un akadēmisko iestāžu un nozaru sadarbība nolūkā atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, veicinot vietējo rūpniecību un īpašu uzsvaru liekot uz vietējiem mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem;
- (20) Labuma guvējiem būtu jāapliecina ticama apņemšanās ievērot Eiropas vērtības, tostarp pieskaņojoties Savienības kopējai ārpolitikai un drošības politikai, tostarp Savienības ierobežojošajiem pasākumiem.
- (21) Mehānisma īstenošanā būtu jāņem vērā Savienības stratēģiskā autonomija, kā arī Savienības un tās dalībvalstu stratēģiskās intereses un vērtības, uz kuru pamata dibināta Savienība.

- (22) Mehānisma ietvaros veiktajām darbībām būtu jāveicina virzība uz Savienības sociālajiem, klimata un vides standartiem un jāatbalsta virzība uz Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķiem un Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijā par klimata pārmaiņām pieņemto Parīzes nolīgumu, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bioloģisko daudzveidību un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par cīņu pret pārtuksnešošanas īstenošanu, un tām nevajadzētu veicināt vides degradāciju vai radīt kaitējumu videi vai klimatam. Mehānisma finansētajiem pasākumiem būtu jāatbilst labuma guvēju enerģētikas un klimata plāniem, to nacionāli noteiktajam devumam un vērienīgajam mērķim līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti. Mehānismam būtu jāveicina klimata pārmaiņu mazināšana un spējas pielāgoties to negatīvajai ietekmei un būtu jāveicina klimatnoturība. Konkrētāk, ar mehānisma finansējumu būtu jāveicina pārkārtošanās uz dekarbonizētu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu aprites ekonomiku.

- (23) Šīs regulas īstenošanā būtu jāievēro līdztiesības un nediskriminācijas principi, kas sīkāk aprakstīti līdztiesības savienības stratēģijās. Tai būtu jāveicina un jāvirza dzimumu līdztiesība un integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai, jānodrošina sieviešu jēgpilna līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesos un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana sievietēm un meitenēm un jātiecas aizsargāt un veicināt sieviešu un meiteņu tiesības, kā arī novērst un apkarot vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, ņemot vērā attiecīgos ES dzimumu līdztiesības rīcības plānus un attiecīgos Padomes secinājumus un starptautiskās konvencijas. Turklāt regula būtu jāīsteno, pilnībā ievērojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru, arī attiecībā uz bērnu aizsardzību un darba tiesībām. Mehānisma īstenošanai būtu jāatbilst Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijai par personu ar invaliditāti tiesībām⁴ un tās protokolam, turklāt būtu jānodrošina tā investīciju un tehniskās palīdzības piekļūstamība saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2019/882⁵.
- (24) Ar šo regulu būtu jāveicina Komisijas 2020. gada 6. oktobra paziņojumā “Ekonomikas un investīciju plāns Rietumbalkāniem” iekļautā zaļā programma Rietumbalkāniem, pastiprinot vides aizsardzību un atjaunošanu, palīdzot mazināt klimata pārmaiņas un palielināt klimatnoturību un paātrinot pāreju uz mazoglekļa ekonomiku.

⁴ OV L 23, 27.1.2010., 35. lpp.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/882 (2019. gada 17. aprīlis) par produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām (OV L 151, 7.6.2019., 70. lpp., ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj?locale=lv>).

- (25) Atspoguļojot Eiropas zaļo kursu, kas ir Eiropas ilgtspējīgas izaugsmes stratēģija, un to, cik svarīgi ir virzīties uz klimata un biodaudzveidības mērķiem saskaņā ar iestāžu nolīgumā ietvertajām saistībām, mehānismam būtu jāpalīdz sasniegt kopējais mērķis — 30 % Savienības budžeta izdevumu atvēlēt klimata mērķu atbalstam un 7,5 % 2024. gadā un 10 % 2026. un 2027. gadā atvēlēt biodaudzveidības mērķiem. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar Rietumbalkānu investīciju satvara (*WBIF*) starpniecību, būtu jāvelta klimata mērķiem. Minētā summa būtu jāaprēķina, izmantojot Rio marķierus saskaņā ar pienākumu ziņot *ESAO* par ES starptautisko finansējumu klimata jomā, kā arī citiem starptautiskiem nolīgumiem vai satvariem. Jau 2025. gada jūnijā ES klimata koeficienti, kas piemērojami visās 2021.–2027. gada daudzgadu finansēšanas shēmas (DFS) programmās un izklāstīti Komisijas dienestu darba dokumentā “Klimata integrēšanas arhitektūra 2021.–2027. gada daudzgadu finanšu shēmā” (SWD(2022) 225), tiks piemēroti arī klimata izdevumiem DFS 6. izdevumu kategorijā (“Kaimiņattiecības un pasaule”). Lai reģionā nodrošinātu konsekventu ziņošanu par klimatu, mehānisms tiks saskaņots ar pieeju, kas izmantota citos 6. izdevumu kategorijas instrumentos, tostarp Pirmspievienošanās palīdzības instrumentā (*IPA III*). Ar mehānismu būtu jāatbalsta darbības, kurās pilnībā ievēro Savienības klimata un vides standartus un prioritātes un principu “nenodarīt būtisku kaitējumu” Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2020/852⁶ 17. panta nozīmē.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/852 (2020. gada 18. jūnijs) par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 (OV L 198, 22.6.2020., 13. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (26) Komisijai sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem būtu jānodrošina atbilstība, saskaņotība, konsekvence un papildināmība, lielāka pārredzamība un pārskatatbildība palīdzības sniegšanā, tostarp ieviešot pienācīgas iekšējās kontroles sistēmas un krāpšanas apkarošanas politiku. Atbalsts no mehānisma būtu jādara pieejams ar priekšnosacījumu, ka katrs no labuma guvējiem atbalsta un ievēro iedarbīgus demokrātiskos mehānismus, tostarp daudzpartiju parlamentāro sistēmu, brīvas un taisnīgas vēlēšanas, plurālistiskus medijus, neatkarīgas tiesu iestādes un tiesiskumu, un garantē visas saistību ievērošanu cilvēktiesību jomā, tai skaitā pie minoritātēm piederīgo personu tiesību jomā. Vēl vienam priekšnosacījumam vajadzētu būt tādam, ka Serbija un Kosova konstruktīvi un ar skaidri izmērāmu virzību un reāliem rezultātiem iesaistās savu attiecību normalizēšanā, lai pilnīgi īstenotu visus savus attiecīgos pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.
- (27) Kopējai maksimālajai Savienības atbalsta summai, kas piešķirama no mehānisma 2024.–2027. gadā, vajadzētu būt 6 miljardiem EUR faktiskajās cenās, ieskaitot līdz 2 miljardiem EUR neatmaksājama atbalsta veidā un līdz 4 miljardiem EUR Savienības piešķirtu koncesionālu finansiālās palīdzības aizdevumu veidā, kam uzkrājumi veidoti no minētajiem 2 miljardiem EUR. Vismaz puse no kopējās summas būtu jāpiešķir, izmantojot *WBIF*, ieskaitot visu neatmaksājamā atbalsta summu, no kuras atņemti 1,5 % tehniskās un administratīvās palīdzības vajadzībām un summas, kas vajadzīgas aizdevumiem nepieciešamo uzkrājumu veidošanai.

- (28) Ar šo regulu paredz finansējumu visam mehānisma darbības laikam, un tas Eiropas Parlamentam un Padomei ikgadējās budžeta procedūras laikā ir galvenā atsauces summa 2020. gada 16. decembra Iestāžu nolīguma starp Eiropas Parlamentu, Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Komisiju par budžeta disciplīnu, sadarbību budžeta jautājumos un pareizu finanšu pārvaldību, kā arī par jauniem pašu resursiem, tostarp par ceļvedi jaunu pašu resursu ieviešanai⁷, 18. punkta nozīmē.

⁷ OV L 433 I, 22.12.2020., 28 lpp.,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.

- (29) Atkāpjoties no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/947⁸ 31. panta 3. punkta otrā teikuma, no šā mehānisma piešķirto aizdevumu radītās finansiālās saistības nebūtu jāatbalsta ar Ārējās darbības garantiju. Atbalsts aizdevumu veidā, kas piešķirts no šā mehānisma, būtu jāuzskata par finansiālo palīdzību Regulas (ES, *Euratom*) 2018/1046⁹ (“Finanšu regula”) 220. panta 1. punkta nozīmē. Katram labuma guvējam piešķiramā finansējuma indikatīvā summa būtu jāaprēķina saskaņā ar pielikumā norādīto formulu, kurā labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecība pret Rietumbalkānu reģiona kopējo iedzīvotāju skaitu apvienota ar Rietumbalkānu reģiona vidējā IKP uz vienu iedzīvotāju attiecību pret attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un šiem faktoriem piemērots svēruma koeficients attiecīgi 60 % un 40 % apmērā. Ja finanšu līdzekļu izmaksāšanai piemērojamie maksājuma nosacījumi nav izpildīti, Komisijai visu summu vai tās daļu būtu jāpārdala starp citiem labuma guvējiem.

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē”, groza un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 466/2014/ES un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/1601 un Padomes Regulu (EK, *Euratom*) Nr. 480/2009 (OV L 209, 14.6.2021., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, *Euratom*) 2018/1046 (2018. gada 18. jūlijs) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 un Lēmumu Nr. 541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, *Euratom*) Nr. 966/20 (OV L 193, 30.7.2018., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

- (30) Šai regulai būtu jāpieņemero horizontālie finanšu noteikumi, ko, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 322. pantu, pieņēmuši Eiropas Parlaments un Padome. Minētie noteikumi ir izklāstīti Finanšu regulā un jo īpaši nosaka procedūru budžeta izveidei un izpildei, izmantojot dotācijas, publisko iepirkumu, netiešo pārvaldību, finansiālo palīdzību, finansējuma apvienošanas darbības un ārējo ekspertu izdevumu atlīdzināšanu, kā arī paredz finanšu dalībnieku atbildības pārbaudes.
- (31) Attiecīgā gadījumā būtu jāparedz kvalificēšanās ierobežojumi mehānisma atbalsta piešķiršanas procedūrās, ņemot vērā darbības specifiku vai gadījumos, kad darbība ietekmē drošību vai sabiedrisko kārtību.
- (32) Lai nodrošinātu mehānisma efektīvu īstenošanu, tostarp labuma guvēju integrācijas Eiropas vērtības ķēdēs veicināšanu, visām piegādēm un materiāliem, ko finansē un iepērk saskaņā ar šo mehānismu, vajadzētu būt no dalībvalstīm, kandidātvalstīm un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējām pusēm, un valstīm, kuras labuma guvējiem sniedz tāda līmeņa atbalstu, kas ir salīdzināms ar to, kuru sniedz Savienība, ņemot vērā to ekonomikas lielumu, un kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvēju teritorijā, izņemot gadījumus, kad piegādes un materiālus nevar iegūt ar saprātīgiem nosacījumiem nevienā no minētajām valstīm.

- (33) Ievērojot principu, ka Savienības budžets tiek noteikts reizi gadā, būtu jānodrošina iespēja piemērot elastību, kas saskaņā ar Finanšu regulu atļautu citiem politikas virzieniem, cita starpā to piemērot līdzekļu pārvešanai un atkārtotai piešķiršanai, lai Savienības līdzekļi tiktu izlietoti efektīvi un tādējādi maksimāli palielinātos mehānisma ietvaros pieejamie Savienības līdzekļi.
- (34) Mehānisma īstenošanas pamatā katrā labuma guvējā vajadzētu būt saskanīgu un prioritārā secībā sakārtotu mērķorientētu reformu un ar investīcijām saistītu prioritāšu kopumam (“reformu programma”), kas nodrošina skaidri formulētu iekļaujošas ilgtspējīgas sociālekonomiskās izaugsmes veicināšanas satvaru, kurš ir saskaņots ar prasībām, kas jāizpilda, lai pievienotos Savienībai, un paplašināšanās procesa pamatjautājumiem. Reformu programma būs visaptverošs satvars šā mehānisma mērķu sasniegšanai. Reformu programma būtu jā sagatavo, pastāvīgi apspriežoties ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp labuma guvēju parlamentiem, vietējām un reģionālajām pārstāvības struktūrām un iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuru devums būtu jāatspoguļo minētajā reformu programmā.
- (35) Savienības atbalsta izmaksāšanai vajadzētu būt atkarīgai no tā, vai ir ievēroti maksājuma nosacījumi, un no reformu programmās izklāstīto reformu īstenošanā panāktā progressa, kas ir izmērāms un ko novērtē un oficiāli apstiprina Komisija. Līdzekļu izmaksāšana būtu attiecīgi jāstrukturē, atspoguļojot mehānisma mērķus.

- (36) Reformu programmās būtu jāiekļauj mērķorientēti reformu pasākumi un prioritārās investīciju jomas, kā arī maksājuma nosacījumi, kas formulēti kā izmērāmi kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi, kuri atspoguļo apmierinošu progresu pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildi, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks. Reformu programmās būtu jāiekļauj arī provizorisks saraksts ar plānotajiem investīciju projektiem, ko paredzēts finansēt ar *WBIF*. Šie soļi būtu jāieplāno uz laiku līdz vēlākais 2027. gada 31. augustam, lai gan pasākumus, uz kuriem šie soļi attiecas, vajadzētu būt iespējai līdz galam pabeigt vēlāk nekā 2027. gadā, bet ne vēlāk kā līdz 2028. gada 31. decembrim.
- (37) Reformu programmās būtu jāiekļauj skaidrojums par labuma guvēja sistēmu, ar kuru tiks rezultatīvi novērsti, atklāti un laboti pārkāpumi, korupcija, tostarp korupcija augstā līmenī, krāpšana un interešu konflikti saistībā ar mehānisma ietvaros piešķirto līdzekļu izmantošanu, un par kārtību, kā novērst no mehānisma piešķirtā finansējuma dublēšanos ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām vai ko piešķirušī citi līdzekļu devēji.
- (38) Reformu programmās būtu jāiekļauj skaidrojums par to, kā pasākumi veicinās klimata un vides mērķu sasniegšanu un principa “nenodarīt būtisku kaitējumu” un digitālās pārveides īstenošanu.

- (39) Reformu programmās iekļautajiem pasākumiem būtu jāveicina publisko finanšu pārvaldības un kontroles sistēmas efektivitātes uzlabošanās, cīņa pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, nodokļu apiešanu, nodokļu nemaksāšanu, krāpšanu un organizēto noziedzību un rezultatīva sistēma valsts atbalsta kontrolei, lai nodrošinātu godīgus nosacījumus visiem uzņēmumiem. Labuma guvējam šie pasākumi būtu jāīsteno līdz datumam, ko atbilstoši katram pasākumam varētu indikatīvi noteikt mehānisma īstenošanas sākumposmā.
- (40) Reformu programmām vajadzētu būt balstītām uz rezultātiem un ietvert rādītājus, ar kuriem novērtē virzību uz šajā regulā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanu. Šiem rādītājiem būtu jābalstās uz starptautiski atzītiem rādītājiem. Rādītājiem arī pēc iespējas būtu jāsakas ar galvenajiem snieguma rādītājiem, kas iekļauti PA III rezultātu satvarā, EFIA+ rezultātu mērīšanas sistēmā un *WBIF*. Rādītājiem vajadzētu būt būtiskiem, atzītiem, ticamiem, vienkāršiem un stabiliem.
- (41) Ar mehānisma līdzekļiem nebūtu jāatbalsta darbības vai pasākumi, kas apdraud miera nolīgumus reģionā.

- (42) Komisijai katra reformu programma būtu jānovērtē, balstoties uz šajā regulā iekļauto kritēriju sarakstu. Lai nodrošinātu vienādus nosacījumus šīs regulas īstenošanai, būtu jāpiešķir Komisijai īstenošanas pilnvaras apstiprināt šīs reformu programmas. Minētās pilnvaras būtu jāizmanto saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 182/2011¹⁰. Komisija attiecīgā gadījumā pienācīgi ņems vērā Padomes Lēmumu 2010/427/ES¹¹ un Eiropas Ārējā darbības dienesta (EĀDD) lomu, jo īpaši tad, kad uzraudzīs attiecīgo Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījuma izpildi.
- (43) Tai pašā laikā šajā regulā minētajam Komisijas īstenošanas lēmumam būtu jākalpo par darba programmu Finanšu regulas 110. panta 2. punkta nozīmē attiecībā uz šajā regulā paredzēto neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu.
- (44) Ņemot vērā mehānisma īstenošanā nepieciešamo elastīgumu, labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt īstenošanas lēmumu, ja reformu programma, tostarp attiecīgie maksājuma nosacījumi, objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nav izpildāma. Labuma guvējam vajadzētu būt iespējai iesniegt pamatotu lūgumu grozīt reformu programmu, tai skaitā attiecīgā gadījumā ierosināt papildinājumus.
- (45) Komisijai vajadzētu būt iespējai grozīt īstenošanas lēmumu, jo īpaši tamdēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 182/2011 (2011. gada 16. februāris), ar ko nosaka normas un vispārīgus principus par dalībvalstu kontroles mehānismiem, kuri attiecas uz Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu (OV L 55, 28.2.2011., 13. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

¹¹ Padomes Lēmums 2010/427/ES (2010. gada 26. jūlijs), ar ko nosaka Eiropas Ārējās darbības dienesta organizatorisko struktūru un darbību (OV L 201, 3.8.2010., 30. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj>).

- (46) Ja no šā mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, kā rezultātā labuma guvējs saņem papildu atbalstu, attiecīgajam labuma guvējam būtu jāiesniedz pārskatīta reformu programma, kurā būtu norādīts, kādi vēl pasākumi jāīsteno. Komisijai pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas par atbalsta pārdali būtu jāinformē Eiropas Parlaments un Padome.
- (47) Ar katru labuma guvēju būtu jānoslēdz mehānisma nolīgums, kurā būtu izklāstīti Savienības un labuma guvēja finansiālās sadarbības principi un norādīti nepieciešamie mehānismi, kas attiecas uz mehānisma ietvaros piešķirtā Savienības finansējuma kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu par to un revīziju, noteikumi par nodokļiem, nodevām un maksām un pasākumi, ar kuriem paredzēts novērst, atklāt, izmeklēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus. Pēc tam ar katru labuma guvēju būtu jānoslēdz arī aizdevuma līgums, kurā izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu. Gan mehānisma nolīgums, gan arī aizdevuma līgums būtu jānosūta Eiropas Parlamentam un Padomei, ja viņi to pieprasa.
- (48) Mehānisma nolīgumā būtu jāparedz pienākums labuma guvējiem nodrošināt, ka saskaņā ar Savienības datu aizsardzības principiem un piemērojamajiem datu aizsardzības noteikumiem tiek vākti un darīti pieejami atbilstīgi dati par personām un struktūrām, kas saņem finansējumu reformu programmu īstenošanai, cita starpā informācija par faktiskajiem īpašumniekiem.

- (49) Finanšiālo atbalstu reformu programmu īstenošanai vajadzētu būt iespējams sniegt aizdevuma veidā. Ņemot vērā labuma guvēju steidzamās finansējuma vajadzības, ir lietderīgi organizēt finanšiālo palīdzību saskaņā ar Finanšu regulas 220.a pantā paredzēto diversificēto finansēšanas stratēģiju, kas tajā noteikta, kā vienota finansēšanas metode, kas, paredzams, uzlabos Savienības obligāciju likviditāti un Savienības emisijas pievilcību un rentabilitāti.
- (50) Ir atbilstoši izsniegt labuma guvējiem aizdevumus ar ļoti izdevīgiem noteikumiem uz maksimums 40 gadiem un pamatsummas atmaksu sākt ne ātrāk kā 2034. gadā. Ir arī atbilstoši atkāpties no Finanšu regulas 220. panta 4. punkta.
- (51) Tā kā finanšu risks, kas saistīts ar atbalstu, kurš no šā mehānisma aizdevumu veidā sniegts labuma guvējiem, ir līdzīgs finanšu riskam, kas saistīts ar Regulas (ES) 2021/947 ietvaros veiktajām aizdevumu operācijām, uzkrājumu likmei, saskaņā ar kuru veidojams uzkrājums to finanšu saistību segšanai, kas izriet no šīs regulas ietvaros sniegtajiem aizdevumiem, vajadzētu būt 9 % saskaņā ar Finanšu regulas 211. pantu un šie uzkrājumi būtu jāfinansē no šajā mehānismā paredzētā 2 miljardu EUR finansējuma.

- (52) Lai nodrošinātu, ka uzkrājumu likme joprojām atbilst finanšu riskiem, un lai atspoguļotu mehānisma īstenošanas progresu, būtu jādeleģē Komisijai pilnvaras pieņemt aktus saskaņā ar LESD 290. pantu attiecībā uz uzkrājumu likmes grozīšanu un rezultātu pārskata detalizēto elementu definēšanu. Ir īpaši būtiski, lai Komisija, veicot sagatavošanas darbus, rīkotu attiecīgas apspriešanās, tostarp ekspertu līmenī, un lai minētās apspriešanās tiktu rīkotas saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu¹². Jo īpaši, lai nodrošinātu vienlīdzīgu dalību deleģēto aktu sagatavošanā, Eiropas Parlaments un Padome saņem visus dokumentus vienlaikus ar dalībvalstu ekspertiem un to eksperti var sistemātiski piedalīties Komisijas ekspertu grupu sanāksmēs, kas attiecas uz deleģēto aktu sagatavošanu.
- (53) Lai maksimāli palielinātu Savienības finansiālā atbalsta spēju piesaistīt papildu investīcijas un nodrošinātu Savienības kontroli pār izdevumiem, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu īstenošanu, būtu jāveic, izmantojot *WBIF*. Atsevišķi projekti vai programmas būtu jāiesniedz *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai tikai tad, kad ir izpildīti reformu programmās noteiktie attiecīgie maksājuma nosacījumi. Ja investīcijām piemērojamie attiecīgie maksājuma nosacījumi netiek izpildīti viena gada laikā, Komisijai vajadzētu būt iespējai *WBIF* ietvaros piešķiramo investīciju finansējumu pārdalīt pārējiem labuma guvējiem.

¹² OV L 123, 12.5.2016., 1. lpp., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinstitut/2016/512/oj?locale=lv.

- (54) Lai labuma guvējiem būtu sākuma finansējums pirmo reformu īstenošanai, katram labuma guvējam priekšfinansējuma veidā vajadzētu būt pieejamiem līdz 7 % no kopējās šā mehānisma ietvaros paredzētās finansiālās palīdzības summas ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams un ka ir izpildīti priekšnosacījumi, kas piemērojami atbalsta saņemšanai no mehānisma.
- (55) Ir svarīgi nodrošināt, lai Savienības atbalsta sniegšana labuma guvējiem būtu gan elastīga, gan plānojama. Tālab līdzekļi no mehānisma būtu jāizmaksā saskaņā ar noteiktu grafiku reizi pusgadā — ar noteikumu, ka finansējums ir pieejams —, pamatojoties uz labuma guvēju iesniegtu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus un pēc tam, kad Komisija ir pārliecinājusies, ka ir apmierinoši izpildīti gan vispārīgie nosacījumi, kas saistīti ar makrofinansiālo stabilitāti, pareizu publisko finanšu pārvaldību, pārredzamību un budžeta pārraudzību, gan attiecīgie maksājuma nosacījumi. Ja maksājuma nosacījums netiek izpildīts, ievērojot indikatīvo grafiku, kas noteikts lēmumā, ar kuru apstiprina reformu programmu, Komisija saskaņā ar daļēja maksājuma metodoloģiju varētu pilnībā vai daļēji aizturēt to līdzekļu izmaksu, uz kuru attiecas konkrētais nosacījums. Atbilstošo aizturēto līdzekļu izmaksa varētu notikt nākamajā līdzekļu izmaksāšanas periodā un ne vēlāk kā 12 mēnešus pēc indikatīvajā grafikā noteiktā sākotnējā termiņa, ar noteikumu, ka ir izpildīti maksājuma nosacījumi. Pirmajā īstenošanas gadā šis termiņš būtu jāpagarina līdz 24 mēnešiem no sākotnējā negatīvā novērtējuma.

- (56) Atkāpjoties no Finanšu regulas 116. panta 2. un 5. punkta, ir atbilstoši noteikt, ka termiņu iemaksu veikšanai valstu budžetos sāk skaitīt no datuma, kad paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam, un atbrīvot Komisiju no kavējuma procentu maksāšanas labuma guvējam.
- (57) Komisijai pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma budžeta izpildes apstiprinājuma procedūrā būtu jāsniedz detalizēta informācija par Savienības budžeta izpildi šajā mehānismā, jo īpaši par veiktajām revīzijām, tostarp konstatētajām nepilnībām un veiktajiem korektīvajiem pasākumiem, un attiecībā uz līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu par ieguldījumiem saskaņā ar *WBIF*, tostarp attiecīgā gadījumā par labuma guvēju līdzfinansējuma summu, kā arī par citiem iemaksu avotiem, tostarp no citiem Savienības finansēšanas instrumentiem.
- (58) Saistībā ar Savienības ierobežojošajiem pasākumiem, kas pieņemti, pamatojoties uz LES 29. pantu un LESD 215. pantu, finansējumu un ekonomikas resursus nedrīkst ne tieši, ne netieši darīt pieejamus juridiskajām personām, subjektiem vai struktūrām, pret ko vērš ierobežojošus pasākumus, vai izmantot par labu tām. Tāpēc šādiem subjektiem, pret ko vērš ierobežojošus pasākumus, un subjektiem, kuri tiem pieder vai kurus tie kontrolē, nebūtu jāsaņem mehānisma atbalsts.

- (59) Saskaņā ar Finanšu regulu, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013¹³ un Padomes Regulām (EK, *Euratom*) Nr. 2988/95¹⁴, (*Euratom*, EK) Nr. 2185/96¹⁵ un (ES) 2017/1939¹⁶ Savienības finanšu intereses jāaizsargā, piemērojot samērīgus pasākumus, ieskaitot pasākumus, kas attiecas uz pārkāpumu, krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un dubultas finansēšanas novēršanu, atklāšanu, labošanu un izmeklēšanu un zaudēto, kļūdaini izmaksāto vai nepareizi izmantoto līdzekļu atgūšanu.
- (60) Saskaņā jo īpaši ar Regulām (*Euratom*, EK) Nr. 2185/96 un (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013 Eiropas Birojam krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) vajadzētu būt iespējai veikt administratīvu izmeklēšanu, ieskaitot pārbaudes un inspekcijas uz vietas, lai noteiktu, vai ir notikusi krāpšana, korupcija vai jebkāda cita nelikumīga darbība, kas ietekmē Savienības finanšu intereses.

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, *Euratom*) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (*Euratom*) Nr. 1074/1999 (OV L 248, 18.9.2013., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

¹⁴ Padomes Regula (EK, *Euratom*) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienų finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 23.12.1995., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹⁵ Padomes Regula (*Euratom*, EK) Nr. 2185/96 (1996. gada 11. novembris) par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienų finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām (OV L 292, 15.11.1996., 2. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹⁶ Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (EPPO) izveidei (OV L 283, 31.10.2017., 1. lpp., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

- (61) Saskaņā ar Finanšu regulas 129. pantu cita starpā trešām personām, kas iesaistītas Savienības līdzekļu īstenošanā, būtu jāpiešķir nepieciešamās tiesības un piekļuve Komisijai, *OLAF*, Eiropas Revīzijas palātai un attiecīgā gadījumā Eiropas Prokuratūrai (*EPPO*).
- (62) Komisijai būtu jānodrošina, ka mehānisma ietvaros tiek iedarbīgi aizsargātas Savienības finanšu intereses. Ņemot vērā, ka labuma guvējiem finansiālā palīdzība tiek sniegta jau ilgu laiku, arī netiešās pārvaldības režīmā, un to, ka šie labuma guvēji pakāpeniski pieskaņojas Savienības iekšējās kontroles standartiem un praksei, Komisija lielā apmērā var paļauties uz nacionālo iekšējās kontroles un krāpšanas novēršanas sistēmu darbību. Jo īpaši Komisija un *OLAF*, un attiecīgā gadījumā *EPPO* bez kavēšanās būtu jāinformē par visām aizdomām par pārkāpumiem, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktiem, kas ietekmē no mehānisma piešķirto līdzekļu īstenošanu.
- (63) Labuma guvējiem būtu arī nekavējoties jāziņo Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un tā jāinformē par administratīvo un tiesas procesu gaitu. Lai pieskaņotos labai praksei dalībvalstīs, šī ziņošana būtu jāveic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.

- (64) Katram labuma guvējam būtu jāizveido uzraudzības sistēma, kurā iekļautā informācija tiktu izmantota pusgada ziņojumā par tā reformu programmā paredzēto maksājuma nosacījumu izpildi, kas pievienots pusgada pieprasījumam izmaksāt līdzekļus. Labuma guvējiem būtu jāvāc un jādara pieejami dati un informācija, kurus izmantojot var novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, kas saistīti ar mehānisma atbalstītajiem pasākumiem.
- (65) Komisijai būtu jānodrošina, ka tiek ieviesti skaidri uzraudzības mehānismi un neatkarīgi izvērtēšanas mehānismi, lai nodrošinātu efektīvu pārskatatbildību un pārredzamību Savienības budžeta īstenošanā un nodrošinātu efektīvu novērtējumu par virzību uz šīs regulas mērķu sasniegšanu.
- (66) Komisijai būtu jāsniedz Eiropas Parlamentam un Padomei gada ziņojums par virzību uz šīs regulas mērķu sasniegšanu un, lai izvairītos no palīdzības dublēšanās un dubulta finansējuma, tajā būtu jāpievēršas arī sinerģijai un papildināmībai ar citām Savienības programmām, jo īpaši atbalstu, ko sniedz saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529.
- (67) Pārredzamības un pārskatatbildības labad labuma guvējiem būtu jāpublicē dati par galasaņēmējiem, kuri reformu un investīciju īstenošanai mehānisma ietvaros saņem finansējuma summas, kas kopumā pārsniedz 50 000 EUR ekvivalentu.
- (68) Komisijai pēc mehānisma īstenošanas beigām būtu jāveic mehānisma izvērtējums.

- (69) Labuma guvējiem būtu jāatbalsta brīvi plurālistiski mediji, kas uzlabo un veicina izpratni par Savienības vērtībām un priekšrocībām un pienākumiem, ko rada iespējamā dalība Savienībā, un tai pašā laikā izlēmīgi jārīkojas, lai apkarotu ārvalstu īstenotu informācijas manipulāciju un iejaukšanos. Tiem būtu arī jānodrošina proaktīva, skaidra un konsekventa saziņa ar sabiedrību, tostarp par Savienības atbalstu. Savienības finansējuma saņēmējiem būtu aktīvi jāatzīst Savienības finansējuma izcelsme un jānodrošina Savienības finansējuma pamanāmība saskaņā ar ES ārējo darbību ziņošanas un pamanāmības rokasgrāmatu.
- (70) Mehānisms būtu jāīsteno, arī veicot labāku stratēģisko komunikāciju un publisko diplomātiju nolūkā popularizēt Savienības vērtības un uzsvērt Savienības atbalsta pievienoto vērtību.
- (71) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar LES 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (72) Lai būtu iespējams labuma guvējiem laikus bez turpmākas kavēšanās piešķirt finansējumu, šai regulai būtu jāstājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

IR PIEŅĒMUŠI ŠO REGULU.

I nodaļa

Vispārīgi noteikumi

1. pants

Priekšmets

1. Ar šo regulu tiek izveidots Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms (“mehānisms”).

Regulā nosaka mehānisma mērķus, tā finansējumu, budžetu laikposmam no 2024. līdz 2027. gadam, tā ietvaros piešķiramā Savienības finansējuma veidus un šāda finansējuma sniegšanas noteikumus.

2. Mehānisms papildina Regulu (ES) 2021/1529 nolūkā palīdzēt Rietumbalkāniem īstenot ar ES saistītas reformas, jo īpaši iekļaujošas un ilgtspējīgas sociālekonomiskās reformas un reformas saistībā ar paplašināšanās procesa pamatjautājumiem, kas ir saskanīgas ar Savienības vērtībām, kā arī nodrošināt investīcijas, lai tie varētu īstenot savas reformu programmas, kā izklāstīts III nodaļā.

2. pants
Definīcijas

Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

- 1) “labuma guvējs” ir jebkurš no turpmāk minētajiem: Albānija, Bosnija un Hercegovina, Kosova, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija vai Serbija;
- 2) “paplašināšanās politikas satvars” ir Eiropadomes un Padomes noteiktais šīs regulas īstenošanas vispārīgais politikas satvars, kas ietver pārskatīto paplašināšanās metodiku, nolīgumus, ar ko izveido juridiski saistošas attiecības ar labuma guvējiem, attiecīgā gadījumā sarunu programmas, kas reglamentē pievienošanās sarunas ar kandidātvalstīm, kā arī Eiropas Parlamenta rezolūcijas, Komisijas attiecīgos paziņojumus, tostarp attiecīgā gadījumā par tiesiskumu, un Komisijas un Savienības Augstā pārstāvja ārlietās un drošības politikas jautājumos kopīgos paziņojumus;
- 3) “mehānisma nolīgums” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir noteikti principi, pēc kuriem šīs regulas ietvaros notiek labuma guvēja un Komisijas finansiālā sadarbība. Attiecībā uz šīs regulas 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētajiem līdzekļiem šī vienošanās ir finansēšanas nolīgums Finanšu regulas 114. panta 2. punkta nozīmē;
- 4) “aizdevuma līgums” ir Komisijas un labuma guvēja starpā noslēgta vienošanās, kurā ir paredzēti nosacījumi, kas piemērojami no mehānisma sniegtajam atbalstam;

- 5) “reformu programma” ir visaptverošs, saskanīgs un prioritārs mērķorientētu reformu un prioritāro investīciju jomu kopums katram labuma guvējam, tajā ir arī noteikti maksājuma nosacījumi, kas atspoguļo apmierinošu progresu šo pasākumu īstenošanā vai šo pasākumu izpildi, un indikatīvs šo pasākumu īstenošanas grafiks;
- 6) “pasākumi” ir reformas un investīcijas, kā izklāstīts III nodaļā paredzētajās reformu programmās;
- 7) “maksājuma nosacījumi” ir līdzekļu izmaksāšanas nosacījumi, kas formulēti kā novērojami un izmērāmi kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi, kuri labuma guvējiem jāizpilda, kā izklāstīts III nodaļā paredzētajā reformu programmā;
- 8) “finansējuma apvienošanas darbība” ir Savienības budžeta atbalstīta darbība, kura no Savienības budžeta finansēta neatmaksājama atbalsta veidus apvieno ar attīstības vai citu publisko finanšu iestāžu, tostarp eksporta kredīta aģentūru, vai komerciālu finanšu iestāžu un investoru sniegta atmaksājama atbalsta veidiem;
- 9) “galasaņēmējs” ir persona vai subjekts, kas saņem finansējumu no mehānisma; attiecībā uz to mehānisma daļu, kas darīta pieejama kā finansiālā palīdzība, galasaņēmējs būs labuma guvēja kase; attiecībā uz to mehānisma daļu, kas darīta pieejama Rietumbalkānu investīciju sistēmā (*WBIF*), galasaņēmējs būs darbuzņēmējs vai apakšuzņēmējs, kas īsteno investīciju projektu;
- 10) “nenodarīt būtisku kaitējumu” nozīmē attiecīgi neatbalstīt vai neveikt saimnieciskas darbības, kas būtiski kaitē kādam vides mērķim Regulas (ES) 2020/852 17. panta nozīmē.

3. pants
Mehānisma mērķi

1. Mehānisma vispārīgie mērķi ir:
- a) atbalstīt paplašināšanās procesu, paātrinot pieskaņošanas Savienības vērtībām, tiesību aktiem, noteikumiem, standartiem, politikai un praksei (“*acquis*”), ko valsts panāk, pieņemot un īstenojot reformas nolūkā nākotnē kļūt par Savienības dalībvalsti;
 - b) paātrināt reģionālo ekonomisko integrāciju un pakāpenisku integrāciju Savienības vienotajā tirgū;
 - c) paātrināt labuma guvēju ekonomiku sociālekonomisko konvergenci ar Savienību;
 - d) veicināt reģionālo sadarbību, labas kaimiņattiecības, izlīgumu un strīdu izšķiršanu Rietumbalkānos, kā arī tiešus personiskus kontaktus.

2. Mehānisma konkrētie mērķi ir:

- a) vēl vairāk nostiprināt paplašināšanās procesa pamatjautājumus, tostarp tiesiskumu un pamattiesības, demokrātisku iestāžu darbību, tostarp reģionālā un vietējā līmenī, arī depolarizāciju, valsts pārvaldi, un izpildīt ekonomiskos kritērijus; tas paredz arī veicināt neatkarīgu tiesu sistēmu, stiprināt drošību un stabilitāti reģionā, stiprināt cīņu pret krāpšanu un visu veidu korupciju, tostarp korupciju augstā līmenī, un nepotismu, organizēto noziedzību, pārrobežu noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kā arī terorisma finansēšanu, nodokļu nemaksāšanu, krāpšanu nodokļu jomā un nodokļu apiešanu; palielināt starptautisko tiesību ievērošanu; stiprināt mediju brīvību un neatkarību un akadēmisko brīvību; apkarot naida runu; veicināt pilsoniskajai sabiedrībai labvēlīgu vidi, veicināt sociālo dialogu; veicināt dzimumu līdztiesību, integrētu pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm un meitenēm, nediskrimināciju un iecietību, nodrošināt un stiprināt pie minoritātēm piederīgo personu, tostarp nacionālo minoritāšu un romu, kā arī lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu un interseksuāļu tiesību ievērošanu;
- b) virzīties uz labuma guvēju pilnīgu pieskaņošanos Savienības kopējai ārpolitikai un drošības politikai (KĀDP), tostarp Savienības ierobežojošiem pasākumiem;
- c) apkarot dezinformāciju un ārvalstu īstenotu informācijas manipulācijas un iejaukšanos, kas vērsta pret Savienību un tās vērtībām;
- d) virzīties uz vīzu politikas saskaņošanu ar Savienību;

- e) stiprināt valsts pārvaldes efektivitāti, veidot vietējās spējas un ieguldīt labuma guvēju administratīvajā personālā; nodrošināt piekļuvi informācijai, publisko kontroli un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesos; atbalstīt pārredzamību, pārskatatbildību, strukturālas reformas un labu pārvaldību visos līmeņos, arī attiecībā uz to uzraudzības un izmeklēšanas pilnvarām publisko līdzekļu sadales un pieejamības jomā, kā arī publisko finanšu pārvaldības, publiskā iepirkuma un valsts atbalsta kontroles jomā; atbalstīt iniciatīvas un struktūras, kas iesaistītas starptautiskā tiesiskuma atbalstīšanā un īstenošanā labuma guvēju teritorijā;
- f) paātrināt labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu, klimatneitrālu un iekļaujošu ekonomiku, kas spēj izturēt konkurenciāla tirgus spiedienu, kuru rada Savienības vienotais tirgus, un pāreju uz stabilu investīciju vidi, kā arī mazināt stratēģisko atkarību;
- g) veicināt reģionālo ekonomisko integrāciju, jo īpaši virzoties uz kopēja reģionālā tirgus izveidi;
- h) veicināt labuma guvēju ekonomisko integrāciju Savienības vienotajā tirgū, jo īpaši palielinot tirdzniecības un investīciju plūsmas un nodrošinot noturīgas vērtību ķēdes;
- i) atbalstīt reģionālo ekonomisko integrāciju un labāku integrāciju Savienības vienotajā tirgū ar labāku un ilgtspējīgu savienotību reģionā atbilstīgi Eiropas komunikāciju tīkliem, lai veicinātu reģionālo sadarbību, labas kaimiņattiecības, izlīgumu, kā arī tiešos personiskos kontaktus;

- j) paātrināt iekļaujošu un ilgtspējīgu zaļo pārkārtošanos uz klimatneitralitāti līdz 2050. gadam atbilstīgi Parīzes nolīgumam un zaļajam kursam, kas ir saskaņā ar 2020. gada zaļo programmu Rietumbalkāniem un aptver visas ekonomikas nozares, jo īpaši enerģētiku, tostarp pāreju uz dekarbonizētu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu aprites ekonomiku, vienlaikus nodrošinot, ka investīcijās tiek ievērots princips “nenodarīt būtisku kaitējumu”;
- k) sekmēt digitālo pārveidi un digitālās prasmes kā ilgtspējīgas attīstības un iekļaujošas izaugsmes veicinātājas;
- l) veicināt inovāciju, pētniecību un akadēmisko iestāžu un nozaru sadarbību nolūkā atbalstīt zaļo un digitālo pārkārtošanos, veicinot vietējo rūpniecību un īpašu uzsvaru liekot uz vietējiem mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un jaunuzņēmumiem;
- m) veicināt kvalitatīvu izglītību, mācības, pārkvalifikāciju un prasmju pilnveidi visos līmeņos, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem, tostarp risinot jauniešu bezdarba problēmu, novēršot intelektuālā darbaspēka emigrāciju un atbalstot neaizsargātas kopienas, un atbalstīt nodarbinātības politiku, tostarp darba tiesības, saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru, un apkarot nabadzību.

4. pants

Vispārīgie principi

1. Mehānisma ietvaros īstenotā sadarbība ir balstīta uz vajadzībām un veicina efektīvas attīstības principus, proti, labuma guvēju atbildību par attīstības prioritātēm, koncentrēšanos uz skaidriem nosacījumiem un taustāmiem rezultātiem, iekļaujošām partnerībām, pārredzamību un savstarpējo pārskatatbildību. Minētā sadarbība ir balstīta uz resursu lietderīgu un efektīvu piešķiršanu un izmantošanu. Mehānisms cenšas nodrošināt investīciju projektu pienācīgu ģeogrāfisko līdzsvaru.
2. Makrofinansālās palīdzības sniegšana neietilpst šā mehānisma darbības jomā.
3. No mehānisma sniegtais atbalsts papildina atbalstu, ko sniedz saskaņā ar citām Savienības programmām un instrumentiem. Darbības, kas kvalificējas finansējumam saskaņā ar šo regulu, var saņemt atbalstu no citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šis atbalsts nesedz tās pašas izmaksas un ja tiek nodrošināta pienācīga uzraudzība un budžeta kontrole. Komisija nodrošina papildināmību un sinerģiju starp mehānismu un citām Savienības programmām, lai izvairītos no palīdzības dublēšanās un dubultas finansēšanas. Atbalsts, ko sniedz saskaņā ar šo regulu, un atbalsts, ko sniedz saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529, nedublējas.

4. Lai veicinātu Komisijas un dalībvalstu darbību papildināmību, saskaņotību un efektivitāti, tās savā starpā sadarbojas un cenšas izvairīties no šīs regulas ietvaros sniegtās palīdzības dublēšanās ar cita veida palīdzību, tostarp no eksporta un attīstības finansējuma sastāvošām integrētām finanšu paketēm, ko sniegusi Savienība, dalībvalstis, trešās valstis, daudzpusējas un reģionālas organizācijas un struktūras, piemēram, starptautiskas organizācijas un attiecīgās starptautiskās finanšu iestādes, aģentūras un līdzekļu devēji ārpus Savienības, un nodrošināt sinerģijas starp tām, saskaņā ar iedibinātajiem principiem, kas attiecas uz operatīvās koordinēšanas stiprināšanu ārējās palīdzības jomā, un šajā nolūkā cita starpā īsteno pastiprinātu sadarbību ar dalībvalstīm vietējā līmenī. Šāda koordinācija vietējā līmenī paredz regulāras un savlaicīgas apspriedes un biežu informācijas apmaiņu visā mehānisma īstenošanas laikā.
5. Mehānisma ietvaros īstenotajās darbībās integrē un veicina demokrātiju, cilvēktiesības un dzimumu līdztiesību, pakāpenisku pieskaņošanos Savienības sociālajiem, klimata un vides standartiem, integrē klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām un attiecīgā gadījumā katastrofu riska mazināšanu, vides aizsardzību un biodaudzveidības saglabāšanu, tostarp attiecīgā gadījumā veicot ietekmes uz vidi novērtējumus, un atbalsta virzību uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem, veicinot integrētu rīcību, kas var radīt papildu ieguvumus un ar ko var saskaņotā veidā sasniegt vairākus mērķus. Tajās nepieļauj balasta aktīvu rašanos un ievēro principus “nenodarīt būtisku kaitējumu” un “nevienu neatstāt novārtā”, kā arī ilgtspējas integrēšanas pieeju, kas ir Eiropas zaļā kursa pamatā.

6. Labuma guvēji un Komisija nodrošina, ka visā reformu programmu sagatavošanas un mehānisma īstenošanas laikā tiek ņemta vērā un veicināta dzimumu līdztiesība, integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un dzimumperspektīvas integrēšana. Labuma guvēji un Komisija atbilstīgi rīkojas, lai novērstu diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai ticības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ. Komisija ziņo par šiem pasākumiem kārtējos ziņojumos, ko tā iesniedz saistībā ar dzimumu līdztiesības rīcības plāniem.
7. Mehānisma atbalstu nesniedz darbībām un pasākumiem, kas nesader ar labuma guvēju nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem, no Parīzes nolīguma izrietošo to nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi vēlākais līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti vai veicina investīcijas fosilajā kurināmajā, vai rada ievērojamu negatīvu ietekmi uz vidi, klimatu vai biodaudzveidību.
8. Saskaņā ar iekļaujošas partnerības principu Komisija cenšas attiecīgā gadījumā nodrošināt demokrātisko kontroli, ko īsteno kā labuma guvēja valdības apspriešanos ar savu parlamentu, kā arī ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp ar vietējām un reģionālajām iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību, tostarp neaizsargātām grupām, visām minoritātēm un kopienām, tā, lai dotu tām iespēju piedalīties tādu darbību izstrādē un īstenošanā, kuras kvalificējas finansējumam no mehānismu, un pēc vajadzības — ar to saistītajos uzraudzības, kontroles un izvērtēšanas procesos. Šādās apspriedēs cenšas atspoguļot labuma guvēja sabiedrības plurālismu.

9. Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un labuma guvējiem nodrošina, ka tiek īstenotas Savienības saistības attiecībā uz lielāku pārredzamību un pārskatatbildību atbalsta sniegšanā, tostarp veicinot iekšējās kontroles sistēmu un krāpšanas apkarošanas politikas īstenošanu un stiprināšanu. Komisija informāciju par atbalsta apjomu un piešķirumu dara publiski pieejamu, izmantojot 26. pantā minēto rezultātu pārskatu. Labuma guvēji publicē atjauninātus datus par galasaņēmējiem, kas saņem Savienības līdzekļus reformu un investīciju īstenošanai saskaņā ar šo mehānismu, kā aprakstīts 22. pantā.

5. pants

Savienības atbalsta piešķiršanas priekšnosacījumi

1. Priekšnosacījumi atbalsta piešķiršanai no mehānisma ir šādi:
- a) labuma guvēji atbalsta un ievēro iedarbīgus demokrātiskos mehānismus, tostarp daudzpartiju parlamentāro sistēmu, brīvas un taisnīgas vēlēšanas, plurālistiskus medijus, neatkarīgas tiesu iestādes un tiesiskumu, un garantē visu saistību ievērošanu cilvēktiesību jomā, tostarp pie minoritātēm piederīgo personu tiesību jomā;
 - b) Serbija un Kosova konstruktīvi iesaistās savu attiecību normalizēšanā un panāk izmērāmu progresu un reālus rezultātus, lai pilnīgi īstenotu visus savus pienākumus, kas izriet no Nolīguma par virzību uz attiecību normalizēšanu un tā īstenošanas pielikuma, kā arī visiem iepriekšējiem dialoga rezultātā noslēgtajiem nolīgumiem, un iesaistās sarunās par visaptverošo nolīgumu par attiecību normalizēšanu.

2. Komisija uzrauga 1. punktā norādīto priekšnosacījumu izpildi pirms mehānisma līdzekļu, tostarp priekšfinansējuma, izmaksāšanas labuma guvējiem un visā no mehānisma sniegtā atbalsta periodā, pienācīgi ņemot vērā paplašināšanās politikas satvaru. Komisija uzraudzības procesā ņem vērā arī attiecīgos starptautisko struktūru, piemēram, Eiropas Padomes un tās Venēcijas komisijas vai Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (*ESAO*) Demokrātisku iestāžu un cilvēktiesību biroja ieteikumus.
3. Attiecībā uz šā panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto priekšnosacījumu Komisija saskaņā ar Lēmumu 2010/427/ES pienācīgi ņem vērā EĀDD lomu un ieguldījumu.
4. Komisija var pieņemt lēmumu, kurā secināts, ka daži no šā panta 1. punktā izklāstītajiem priekšnosacījumiem nav izpildīti, un jo īpaši aizturēt 21. pantā minēto līdzekļu izmaksāšanu neatkarīgi no tā, vai ir izpildīti 12. pantā minētie maksājuma nosacījumi.

II nodaļa

Finansēšana un īstenošana

6. pants

Budžets

1. Resursi, ko saskaņā ar 2. un 3. punktu dara pieejamus no Mehānisma, 2024.–2027. gadā nepārsniedz 6 000 000 000 EUR.
2. Mehānisma īstenošanas finansējums laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim ir 2 000 000 000 EUR, ko sadala šādi:
 - a) 98,5 % ir neatmaksājams finansiāls atbalsts labuma guvējiem reformu programmu īstenošanas vajadzībām;
 - b) 1,5 % ir paredzēti izdevumu segšanai saskaņā ar 6. punktu.
3. Aizdevumu veidā sniegtā atbalsta apjoms laikposmam no 2024. gada 1. janvāra līdz 2027. gada 31. decembrim nepārsniedz 4 000 000 000 EUR. Šī summa nav ietverta Regulas (ES) 2021/947 31. panta 4. punktā minētajā Ārējās darbības garantijas summā.

4. Komisija 15. pantā minētajā attiecīgajā īstenošanas lēmumā nosaka sākotnējo indikatīvo katram labuma guvējam pieejamā finansējuma summu saskaņā ar pielikumā izklāstīto metodiku, un to aprēķina, pamatojoties uz visjaunākajiem datiem, kas pieejami 33. pantā noteiktajā šīs regulas spēkā stāšanās dienā. Mehānisma īstenošanas laikā indikatīvās summas var mainīties saskaņā ar 21. pantā izklāstītajiem principiem.
5. Līdzekļu summa, kas saskaņā ar šīs regulas 19. pantu darīta pieejama, izmantojot Regulas (ES) 2021/1529 12. pantā minēto Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmu (*WBIF*), ir vismaz 50 % no šā panta 1. punktā minētās kopējās summas. Šī iemaksa ietver visu šā panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, no kuras atskaitīta uzkrājumu summa.

6. Šā panta 2. punkta b) apakšpunktā minētos resursus var izmantot ar mehānisma īstenošanu saistītai tehniskajai un administratīvajai palīdzībai, piemēram, sagatavošanas, uzraudzības, kontroles, revīzijas un izvērtēšanas darbībām, kuras nepieciešamas Mehānisma pārvaldībai un tā mērķu sasniegšanai, jo īpaši pētījumiem, ekspertu sanāksmēm, mācībām, apspriedēm ar labuma guvēju iestādēm, konferencēm, apspriedēm ar ieinteresētajām personām, arī vietējām un reģionālajām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, informācijas un komunikācijas pasākumiem, tostarp iekļaujošiem uzrunāšanas pasākumiem, un Savienības politisko prioritāšu korporatīvajai paziņošanai, ciktāl tās ir saistītas ar šīs regulas mērķiem, to izdevumu segšanai, kas saistīti ar IT tīkliem, kas koncentrējas uz informācijas apstrādi un apmaiņu, un korporatīvajiem informācijas tehnoloģiju rīkiem, kā arī visu pārējo to izdevumu segšanai, kas radušies galvenajā mītnē un Savienības delegācijās saistībā ar mehānismam vajadzīgo administratīvo un koordinācijas atbalstu. Izdevumi var segt tādu darbību izmaksas, kas atbalsta pārredzamību, un citu darbību izmaksas, piemēram, izmaksas, kas saistītas ar projektu vai programmu kvalitātes kontroli un uzraudzību uz vietas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar reformu un investīciju novērtēšanai un īstenošanai nepieciešamo līdzbiedru konsultēšanu un ekspertu darbu.

7. pants

Savienības finansējuma īstenošana un veidi

1. Mehānismu īsteno saskaņā ar Finanšu regulu vai nu tiešā pārvaldībā, vai arī netiešā pārvaldībā ar jebkuru no subjektiem, kas minēti tās pašas regulas 62. panta 1. punkta pirmās daļas c) apakšpunktā.
2. Savienības finansējumu var piešķirt jebkurā no Finanšu regulā noteiktajiem veidiem, jo īpaši finansiālas palīdzības, dotāciju, iepirkuma un finansējuma apvienošanas darbību veidā.

3. Atkarībā no nepieciešamajām darbības un finansiālajām spējām subjekts, kam uzticēta finansējuma apvienošanas darbību īstenošana, var būt Eiropas Investīciju bankas grupa, daudzpusējas Eiropas finanšu iestādes, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, vai divpusējas Eiropas finanšu iestādes, piemēram, attīstības bankas, vai Pasaules Bankas grupa. Kad vien iespējams, citas daudzpusējas finanšu iestādes ārpus Eiropas var piedalīties mehānismā, veicot kopīgas darbības ar Eiropas finanšu iestādēm. Finansējuma apvienošanas darbību īstenošanu mehānisma ietvaros papildina ar citu veidu finansiālo atbalstu no dalībvalstīm vai trešām personām.

8. pants

Noteikumi par personu un subjektu kvalificēšanos, piegāžu un materiālu izcelsmi un ierobežojumiem saskaņā ar mehānismu

1. Piedalīties iepirkuma un dotāciju piešķiršanas procedūrās attiecībā uz darbībām, kuras finansē no mehānisma, var starptautiskas un reģionālas organizācijas un visas fiziskas personas, kas ir turpmāk minēto valstu valstspiederīgie vai juridiskas personas, kas ir faktiski iedibinātas turpmāk minētajās valstīs:
- a) dalībvalstis, labuma guvēji, kandidātvalstis un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu līgumslēdzējas puses;
 - b) valstis, kuras sniedz labuma guvējiem tāda līmeņa atbalstu, kas ir salīdzināms ar Savienības sniegto atbalstu, ņemot vērā to ekonomikas lielumu, un kurām Komisija ir noteikusi savstarpēju piekļuvi ārējai palīdzībai labuma guvēju teritorijā.

2. Šā panta 1. punkta b) apakšpunktā minēto savstarpējo piekļuvi var piešķirt uz ierobežotu laiku — vismaz vienu gadu —, kad valsts ar vienlīdzīgiem noteikumiem atzīst par tādiem, kas kvalificējas, subjektus no Savienības un no valstīm, kas kvalificējas saskaņā ar mehānismu.

Komisija pieņem lēmumu par savstarpēju piekļuvi pēc apspriešanās ar attiecīgo labuma guvēju.

3. Visas piegādes un materiāli, ko finansē un iepērk mehānisma ietvaros, ir no jebkuras 1. punkta a) un b) apakšpunktā minētās valsts, izņemot gadījumus, kad minētās piegādes un materiālus nevar ar saprātīgiem nosacījumiem iegūt nevienā no minētajām valstīm. Papildus tam piemēro 6. punktā izklāstītos noteikumus par ierobežojumiem.
4. Šajā pantā paredzētie kvalificēšanās noteikumi neattiecas uz fiziskām personām, kuras nodarbina līgumslēdzējs, kas kvalificējas, vai attiecīgā gadījumā apakšuzņēmējs vai ar kurām tie ir noslēguši citādu likumīgu līgumu, un saistībā ar šīm personām noteikumi nerada ierobežojumus attiecībā uz valstspiederību, izņemot gadījumus, kad valstspiederības ierobežojumu pamatā ir 6. punktā paredzētie noteikumi.
5. Darbībām, kuru kopīgajā līdzfinansēšanā piedalās kāds subjekts vai kuras īsteno tiešā pārvaldībā vai netiešā pārvaldībā ar subjektiem, kas uzskaitīti Finanšu regulas 62. panta 1. punkta c) apakšpunkta ii)–viii) punktā, piemēro arī minētajiem subjektiem piemērojamos noteikumus. Tas neskar šā panta 6. punktā noteiktos ierobežojumus — tos pienācīgi atspoguļo ar minētajiem subjektiem noslēgtajos nolīgumos.

6. Kvalificēšanās noteikumus un noteikumus par piegāžu un materiālu izcelsmi, kas noteikti 1. un 3. punktā, un noteikumus par fizisko personu valstspiederību, kas noteikti 4. punktā, var ierobežot attiecībā uz to tiesību subjektu valstspiederību, ģeogrāfisko atrašanās vietu vai veidu, kuri piedalās iepirkuma procedūrās, kā arī attiecībā uz piegāžu un materiālu ģeogrāfisko izcelsmi, ja:
- a) šādi ierobežojumi ir vajadzīgi darbības vai konkrētās atbalsta piešķiršanas procedūras specifikas vai mērķu dēļ vai ja minētie ierobežojumi ir nepieciešami darbības efektīvai īstenošanai;
 - b) konkrētā darbība vai piešķiršanas procedūras skar drošību vai sabiedrisko kārtību, īpaši Savienības, tās dalībvalstu vai jebkura labuma guvēja stratēģiskos aktīvus un intereses, tostarp drošību, digitālās infrastruktūras, arī 5G tīkla infrastruktūras, noturību un integritātes aizsardzību, komunikācijas un informācijas sistēmas un saistītās piegādes ķēdes.
7. Pretendentus un kandidātus no valstīm, kas nekvalificējas, var pieņemt kā tādus, kas kvalificējas, steidzamības gadījumā vai ja pakalpojumi nav pieejami attiecīgo valstu vai teritoriju tirgos, vai citos pienācīgi pamatotos gadījumos, kad kvalificēšanās noteikumu piemērošana padarītu darbības īstenošanu neiespējamu vai to pārmērīgi apgrūtinātu.

9. pants
Mehānisma nolīgums

1. Komisija ar katru labuma guvēju noslēdz mehānisma nolīgumu par mehānisma īstenošanu, un tajā nosaka, kādi pienākumi un maksājuma nosacījumi labuma guvējiem jāizpilda, lai tiktu izmaksāts mehānisma finansējums.
2. Mehānisma nolīgumu saskaņā ar 17. pantu papildina aizdevuma līgumi, kuros izklāstīti konkrēti noteikumi par aizdevumu veidā sniegtā finansējuma pārvaldību un īstenošanu. Mehānisma nolīgumus, tostarp visu ar tiem saistīto dokumentāciju, pēc pieprasījuma dara pieejamu Eiropas Parlamentam un Padomei vienlaicīgi un nekavējoties.
3. Labuma guvējiem finansējumu piešķir tikai pēc tam, kad attiecīgie mehānisma nolīgumi un piemērojamie aizdevuma līgumi ir stājušies spēkā.
4. Mehānisma nolīgums un aizdevuma līgumi, kas noslēgti ar katru labuma guvēju, un nolīgumi, kas noslēgti ar personu vai subjektiem, kuri saņem Savienības līdzekļus, nodrošina, ka tiek izpildīti Finanšu regulas 129. pantā izklāstītie pienākumi.

5. Mehānisma nolīgumā ietver sīki izklāstītas tiesību normas, kas attiecas uz:
- a) labuma guvēja apņemšanos panākt izšķirošu progresu virzībā uz stabilu regulējumu krāpšanas apkarošanai un izveidot efektīvākas un lietderīgākas iekšējās kontroles sistēmas, tostarp pienācīgus mehānismus trauksmes cēlēju aizsargāšanai, kā arī pienācīgus mehānismus un pasākumus efektīvai pārkāpumu, krāpšanas, korupcijas un interešu konfliktu novēršanai, atklāšanai un labošanai, kā arī stiprināt cīņu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, organizēto noziedzību, publisku līdzekļu piesavināšanos, terorisma finansēšanu, nodokļu apiešanu, krāpšanu nodokļu jomā vai nodokļu nemaksāšanu un citas nelikumīgas darbības, kas skar no mehānisma piešķirtos līdzekļus;
 - b) noteikumiem par līdzekļu izmaksāšanu, aizturēšanu, samazināšanu un pārdalīšanu saskaņā ar 21. pantu;
 - c) darbībām, kas saistītas ar pārvaldību, kontroli, pārraudzību, uzraudzību, izvērtēšanu, ziņošanu un revīziju mehānisma ietvaros, kā arī sistēmu pārbaudēm, izmeklēšanām, krāpšanas apkarošanas pasākumiem un sadarbību;
 - d) noteikumiem par to, kā ziņot Komisijai, vai un kā ir izpildīti 12. pantā minētie maksājuma nosacījumi;
 - e) noteikumiem par nodokļiem, nodevām un maksājumiem saskaņā ar Regulas (ES) 2021/947 27. panta 9. un 10. punktu;

- f) pasākumiem, ar ko efektīvi novērš, atklāj, izmeklē un labo pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, un pienākumu personām vai subjektiem, kas īsteno no mehānisma piešķirtos Savienības līdzekļus, bez kavēšanās paziņot Komisijai, *OLAF* un attiecīgā gadījumā *EPPO* par iespējamiem vai faktiskiem pārkāpumu, krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta gadījumiem un citām nelikumīgām darbībām, kas ietekmē saskaņā ar mehānismu piešķirtos līdzekļus, un ar tiem saistītajiem turpmākiem pasākumiem;
- g) šīs regulas 23. un 24. pantā minētajiem pienākumiem, tostarp precīziem noteikumiem un termiņiem attiecībā uz datu vākšanu, ko veic labuma guvējs, un Komisijas, *OLAF*, Eiropas Revīzijas palātas un attiecīgā gadījumā *EPPO* piekļuvi šiem datiem;
- h) procedūru, ar ko nodrošina, ka pieprasījumi izmaksāt aizdevuma veida atbalstu atbilst pieejamajai aizdevuma summai, ņemot vērā 6. panta 3. punktu;
- i) Komisijas tiesībām proporcionāli samazināt no mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts Mehānisma nolīgumā paredzēts pienākums;
- j) noteikumiem un kārtību, kas nosaka, kā labuma guvējiem ir jāiesniedz ziņojumi, lai varētu uzraudzīt mehānisma īstenošanu un novērtēt 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu.
- k) labuma guvēju pienākumu elektroniski nosūtīt Komisijai 22. pantā minētos datus.

10. pants

Pārnesumi, gada maksājumi, saistību apropriācijas

1. Atkāpjoties no Finanšu regulas 12. panta 4. punkta, mehānisma ietvaros neizmantotās saistību un maksājumu apropriācijas automātiski pārnes un var attiecīgi piešķirt un izmantot līdz nākamā finanšu gada 31. decembrim. Nākamajā finanšu gadā vispirms izmanto pārnesto summu.
2. Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei informāciju par pārnestām saistību apropriācijām, tostarp attiecīgajām summām, saskaņā ar Finanšu regulas 12. panta 6. punktu.
3. Papildus Finanšu regulas 15. pantā paredzētajiem noteikumiem par apropriācijām, kas darītas pieejamas atkārtoti, saistību apropriācijas, kas atbilst atcelto saistību summai, jo darbība saskaņā ar mehānismu pilnībā vai daļēji nav īstenota, tiek darītas pieejamas atkārtoti izcelsmes budžeta pozīcijā.
4. Budžeta saistības darbībām, kas ilgst vairāk par vienu finanšu gadu, var sadalīt gada maksājumos pa vairākiem gadiem saskaņā ar Finanšu regulas 112. panta 2. punktu.

III nodaļa

Reformu programmas

11. pants

Reformu programmu iesniegšana

1. Katrs labuma guvējs, lai saņemtu atbalstu no mehānisma, iesniedz Komisijai reformu programmu, kas aptver visu mehānisma darbības laiku un pamatojas uz visjaunākās ekonomikas reformu programmas strukturālo reformu daļu un saistītajām kopīgajām politikas norādēm, par kurām panākta vienošanās 2023. gada maija ekonomikas un finanšu dialogā, attiecīgā gadījumā labuma guvēja izaugsmes stratēģiju, paplašināšanās politikas satvaru un Ekonomikas un investīciju plānu Rietumbalkāniem.
2. Reformu programmās nodrošina visaptverošu satvaru 3. pantā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanai, un tajās izklāsta reformas, kas labuma guvējam jāīsteno, un jomas, kurās veicamas investīcijas. Reformu programmās ietver visaptverošu un konsekventu pasākumu kopumu reformu īstenošanai. Paplašināšanās procesa pamatjautājumu jomās, ieskaitot tiesiskumu, cīņu pret korupciju, tostarp korupciju augstā līmenī, pamattiesības un vārda brīvību, reformu programmās atspoguļo visjaunākajā paplašināšanās politikas satvarā ietvertos novērtējumus.

3. Reformu programmas atbilst visjaunākajam makroekonomikas un fiskālās politikas satvaram, kas iesniegts Komisijai saistībā ar ekonomikas un finanšu dialogu ar Savienību.
4. Reformu programmas saskan ar reformu prioritātēm, kas noteiktas saistībā ar labuma guvēja virzību uz pievienošanos, un citiem attiecīgiem dokumentiem, piemēram, stabilizācijas un asociācijas nolīgumu, nacionālo enerģētikas un klimata plānu, no Parīzes nolīguma izrietošo nacionāli noteikto devumu un vērienīgo mērķi vēlākais līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti, un atbalsta šīs prioritātes un dokumentus.
5. Reformu programmās ievēro 4. pantā izklāstītos vispārīgos principus.
6. Reformu programmas sagatavo iekļaujoši un pārredzami, apspriežoties ar sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
7. Komisija aicina labuma guvējus iesniegt savas attiecīgās reformu programmas trīs mēnešu laikā pēc šīs regulas stāšanās spēkā. Komisija labuma guvēju reformu programmas tūlīt pēc to saņemšanas nodod Eiropas Parlamentam un Padomei.
8. Ja no mehānisma sniegtais atbalsts tiek pārdalīts, kā rezultātā labuma guvējs saņem papildu atbalstu, Komisija aicina šo labuma guvēju trīs mēnešu laikā iesniegt grozītu reformu programmu, kas aptver atlikušo mehānisma darbības laiku. Komisija pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas par atbalsta pārdali informē Eiropas Parlamentu un Padomi.

12. pants

Principi, saskaņā ar kuriem piešķirams finansējums reformu programmu ietvaros

1. Mehānisms paredz stimulus par katra labuma guvēja reformu programmas īstenošanu, līdzekļu izmaksāšanai piemērojot maksājuma nosacījumus. Šos maksājuma nosacījumus piemēro 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 6. panta 3. punktā minētajiem līdzekļiem, un tie ir formulēti kā izmērāmi kvalitatīvi vai kvantitatīvi soļi. Minētie soļi atspoguļo progresu konkrētu sociālekonomisko reformu īstenošanā un paplašināšanās procesa pamatjautājumu jomā, sasaistē ar 3. pantā noteikto mehānisma mērķu sasniegšanu un atbilstoši paplašināšanās politikas satvaram.

Kad šie maksājuma nosacījumi ir izpildīti, atkarībā no nosacījumu izpildes pakāpes tiek izmaksāta visa līdzekļu summa vai to daļa.
2. Attiecībā uz finansējumu, ko īsteno, izmantojot 19. pantā minēto fondu, šā panta 1. punktā minēto maksājuma nosacījumu izpilde ir pirmais priekšnosacījums. Līdzekļus izmaksā pēc tam, kad ir saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.
3. Vispārīgie maksājuma nosacījumi, kas jāizpilda, lai līdzekļus izmaksātu, ir makrofinansiālā stabilitāte, pareiza publisko finanšu pārvaldība, pārredzamība un budžeta pārraudzība.
4. Ar mehānisma līdzekļiem neatbalsta darbības vai pasākumus, kas apdraud miera nolīgumus reģionā.

13. pants
Reformu programmu saturs

1. Reformu programmās jo īpaši izklāsta šādus argumentētus un pamatotus elementus:
 - a) pasākumi, ar kuriem var konsekvēti, visaptveroši un pietiekami līdzsvaroti tiekties uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem, ieskaitot strukturālās reformas, investīcijas un vajadzības gadījumā pasākumus, ar ko nodrošina priekšnosacījumu izpildi;
 - b) skaidrojums par to, kā pasākumi saskan ar 4. pantā minētajiem vispārīgajiem principiem un 4. un 11. pantā minētajām prasībām, stratēģijām, plāniem un programmām;
 - c) skaidrojums par to, kā ar pasākumiem paredzēts vēl vairāk stiprināt paplašināšanās procesa pamatjautājumus, kā minēts 3. panta 2. punkta a) apakšpunktā, tostarp tiesiskumu, pamattiesības un cīņu pret korupciju;
 - d) indikatīvs saraksts ar investīciju projektiem un programmām, ko paredzēts finansēt ar *WBIF*, tostarp attiecīgie kopējie investīciju apjomi un plānotie īstenošanas termiņi;
 - e) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums klimata un vides jomas mērķu sasniegšanā, un to saderību ar principu “nenodarīt būtisku kaitējumu”;

- f) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums digitālajā pārveidē;
- g) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums izglītības, mācību, nodarbinātības un sociālās jomas mērķu sasniegšanā;
- h) skaidrojums par to, cik liels ir paredzamais pasākumu ieguldījums dzimumu līdztiesībā un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanā sievietēm un meitenēm, kā arī sieviešu un meiteņu tiesību veicināšanā;
- i) attiecībā uz reformām un investīcijām — indikatīvs grafiks un plānotie maksājuma nosacījumi, ko piemēro līdzekļu izmaksāšanai un kas formulēti kā izmērāmi kvalitatīvi un kvantitatīvi soļi, kurus plānots īstenot ne vēlāk kā līdz 2027. gada 31. augustam;
- j) skaidrojums par to, kā pasākumi veicinās pakāpenisku un nepārtrauktu pieskaņošanos KĀDP, tostarp Savienības ierobežojošiem pasākumiem;
- k) kārtība, kādā labuma guvējs iedarbīgi uzraudzīs reformu programmu, ziņos par to un to izvērtēs, arī ierosinātie izmērāmie kvalitatīvie un kvantitatīvie soļi un attiecīgie 2. punktā izklāstītie rādītāji;
- l) skaidrojums par labuma guvēja sistēmu un plānotajiem pasākumiem, ar ko paredzēts iedarbīgi novērst, atklāt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju, tostarp korupciju augstā līmenī, un interešu konfliktus un panākt valsts atbalsta kontroles noteikumu izpildi, un ierosinātie pasākumi esošo trūkumu novēršanai reformu programmas īstenošanas pirmajos gados;

- m) attiecībā uz reformu programmu sagatavošanu un attiecīgā gadījumā īstenošanu — kopsavilkums par atbilstīgi valsts tiesiskajam regulējumam īstenoto apspriešanos ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tai skaitā labuma guvēju parlamentiem, vietējām un reģionālajām pārstāvības struktūrām un iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un informācija par to, kā minēto ieinteresēto personu ieguldījums atspoguļots reformu programmās;
- n) komunikācijas un pamanāmības plāns par reformu programmām labuma guvēju vietējai auditorijai;
- o) cita būtiska informācija.

2. Reformu programmas ir balstītas uz rezultātiem un ietver rādītājus, ar kuriem novērtē virzību uz 3. pantā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanu. Ja tas ir atbilstoši un lietderīgi, šie rādītāji ir balstīti uz starptautiski apstiprinātiem rādītājiem un ar labuma guvēja politiku saistītiem jau pieejamiem rādītājiem. Rādītājiem arī pēc iespējas būtu jāsaucas ar galvenajiem snieguma rādītājiem, kas iekļauti *IPA III* rezultātu satvarā, EFIA+ rezultātu mērīšanas sistēmā un *WBIF*.

14. pants

Komisijas veiktais reformu programmu novērtējums

1. Komisija bez liekas kavēšanās novērtē katra labuma guvēja reformu programmas vai attiecīgā gadījumā šīs programmas grozījumu atbilstību, plašumu un piemērotību. Veicot novērtējumu, Komisija cieši sadarbojas ar attiecīgo labuma guvēju un var sniegt apsvērumus, pieprasīt papildu informāciju vai prasīt labuma guvējam pārskatīt vai grozīt tā reformu programmu.
2. Attiecībā uz šīs regulas 13. panta 1. punkta j) apakšpunktā izklāstīto mērķi Komisija saskaņā ar Lēmumu 2010/427/ES pienācīgi ņem vērā EĀDD lomu un ieguldījumu.
3. Novērtējot reformu programmas, Komisija ņem vērā attiecīgo pieejamo analītisko informāciju par labuma guvēju, tostarp tā makroekonomisko situāciju un parāda atmaksājamību, labuma guvēja sniegto pamatojumu un elementus, kas minēti 13. pantā, kā arī jebkādu citu būtisku informāciju, piemēram, 11. pantā uzskaitīto informāciju.
4. Savā novērtējumā Komisija ņem vērā jo īpaši šādus kritērijus:
 - a) vai reformu programmā ir atspoguļots atbilstīgs, visaptverošs, konsekvents un pienācīgi līdzsvarots ceļš uz 3. pantā noteiktajiem mērķiem un 13. pantā izklāstītajiem elementiem;

- b) vai reformu programma un tajā paredzētie pasākumi saskan ar 4. un 11. pantā minētajiem principiem, stratēģijām, plāniem un programmām;
- c) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās virzību uz sociālekonomiskās atšķirības novēršanu starp labuma guvēju un Savienību, un tādējādi tā uzlabo labuma guvēju ekonomisko, sociālo un vides attīstību un veicina konvergenci ar Savienības standartiem, mazina nevienlīdzību un stiprina sociālo kohēziju;
- d) vai ir gaidāms, ka reformu programma vēl vairāk nostiprinās paplašināšanās procesa pamatjautājumus, kas definēti 3. panta 2. punkta a) apakšpunktā;
- e) vai ir gaidāms, ka reformu programma paātrinās labuma guvēju pāreju uz ilgtspējīgu, klimatneitrālu, klimatnoturīgu un iekļaujošu ekonomiku, uzlabojot reģiona savienojamību, panākot progresu zaļās un digitālās pārkārtošanās, arī biodaudzveidības, jomā, mazinot stratēģisko atkarību un veicinot pētniecību un inovāciju, izglītību, mācības, nodarbinātību un prasmes, kā arī darba tirgu plašākā nozīmē, pievēršot īpašu vērību jauniešiem;
- f) vai reformu programmā iekļautie pasākumi saskan ar principiem “nenodarīt būtisku kaitējumu” un “nevienu neatstāt novārtā”;
- g) vai reformu programma pienācīgi mazina potenciālos riskus priekšnosacījumu un maksājuma nosacījumu izpildē;

- h) vai labuma guvēja ierosinātie maksājuma nosacījumi ir piemēroti un vērienīgi, atbilst paplašināšanās politikas satvaram un ir pietiekami jēgpilni un skaidri, lai to izpildes gadījumā varētu izmaksāt attiecīgos līdzekļus, un vai ziņošanas vajadzībām ierosinātie rādītāji ir piemēroti un pietiekami vispārējo mērķu sasniegšanā panāktā progresa uzraudzīšanai un ziņošanai par to;
- i) vai ir gaidāms, ka ar labuma guvēja ierosinātajiem pasākumiem varēs rezultatīvi novērst, konstatēt un labot pārkāpumus, krāpšanu, korupciju un interešu konfliktus, organizēto noziedzību un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā arī efektīvi izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kas skar mehānisma ietvaros piešķirtos līdzekļus, un uzsākt par tiem kriminālvajāšanu, un nodrošināt, ka no mehānisma piešķirtais finansējums nedublējas ar finansējumu, kas piešķirts no citām Savienības programmām, jo īpaši ar atbalstu, kurš sniegts saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1259, vai ko piešķirušī citi līdzekļu devēji;
- j) vai reformu programmā ir efektīvi atspoguļots ieguldījums, ko devušas attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp labuma guvēju parlamenti, vietējās un reģionālās pārstāvības struktūras un iestādes, sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

5. Labuma guvēju iesniegto reformu programmu novērtēšanā Komisijai var palīdzēt neatkarīgi eksperti.

15. pants

Komisijas īstenošanas lēmums

1. Pozitīva novērtējuma gadījumā Komisija ar īstenošanas lēmumu apstiprina reformu programmu, ko labuma guvējs iesniedzis saskaņā ar 14. pantu, vai attiecīgā gadījumā grozīto programmu, kas iesniegts saskaņā ar 16. pantu. Minēto īstenošanas lēmumu pieņem saskaņā ar 31. pantā minēto pārbaudes procedūru.
2. Komisijas īstenošanas lēmumā nosaka labuma guvēja īstenojamās reformas, atbalstāmās investīciju jomas un no reformu programmas izrietošos maksājuma nosacījumus, ieskaitot indikatīvo grafiku.
3. Komisijas īstenošanas lēmumā nosaka arī:
 - a) labuma guvējam pieejamo līdzekļu indikatīvo kopsummu un ieplānotos periodiskos maksājumus, ieskaitot priekšfinansējumu, kas strukturēti saskaņā ar 13. pantu un kas veicami, kad labuma guvējs ir apmierinoši izpildījis attiecīgos maksājuma nosacījumus, kuri noteikti kā kvalitatīvi un kvantitatīvi reformu programmas īstenošanas soļi;
 - b) finansējuma periodisko maksājumu iedalījumu aizdevumu veida atbalstā un neatmaksājamā atbalstā;
 - c) termiņu, līdz kuram jāizpilda uz reformām attiecināmie galīgie maksājuma nosacījumi;

- d) reformu programmas uzraudzības, ziņošanas un īstenošanas kārtību un grafiku, tostarp attiecīgā gadījumā demokrātisko kontroli, kā minēts 4. panta 8. punktā, kā arī vajadzības gadījumā pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu atbilstību 25. pantam;
- e) 13. panta 2. punktā minētos rādītājus, ar kuriem novērtē 3. pantā izklāstīto vispārīgo un konkrēto mērķu sasniegšanā panākto progresu.

16. pants

Reformu programmu grozījumi

1. Ja labuma guvējs objektīvu apstākļu dēļ vairs daļēji vai nemaz nevar izpildīt reformu programmu, ieskaitot attiecīgos maksājuma nosacījumus, labuma guvējs var piedāvāt grozītu reformu programmu. Šādā gadījumā labuma guvējs var iesniegt Komisijai pamatotu lūgumu grozīt tās īstenošanas lēmumu, kas minēts 15. panta 1. punktā.
2. Komisija var grozīt īstenošanas lēmumu, īpaši tādēļ, lai ņemtu vērā pieejamo summu izmaiņas, kas veiktas saskaņā ar 21. panta principiem.
3. Ja Komisija uzskata, ka labuma guvēja norādītie iemesli pamato grozījuma izdarīšanu reformu programmā, Komisija bez liekas kavēšanās novērtē grozīto programmu saskaņā ar 14. pantu un var grozīt 15. panta 1. punktā minēto īstenošanas lēmumu.

4. Grozījumā Komisija var akceptēt tādus maksājuma nosacījumu izpildes grafikus, kas iesniedzas 2028. gadā. Tas neietekmē 21. panta 9. punktā norādīto galīgo termiņu.

17. pants

Aizdevuma līgums, aizņēmumu un aizdevumu operācijas

1. Lai finansētu atbalstu, kas sniegts no mehānisma aizdevumu veidā, Komisija ir pilnvarota Savienības vārdā vajadzīgos līdzekļus aizņemties kapitāla tirgos vai no finanšu iestādēm saskaņā ar Finanšu regulas 220.a pantu.
2. Atkāpjoties no Finanšu regulas 220. panta 4. punkta, aizdevumu var izmaksāt ar *WBIF* starpniecību labuma guvēja vārdā. Atgūtās summas pārskaita labuma guvējam.
3. Komisija ar labuma guvēju noslēdz aizdevuma līgumu. Aizdevuma līgumā nosaka aizdevuma maksimālo summu, pieejamības periodu un detalizētus noteikumus un nosacījumus, saskaņā ar kuriem no Mehānisma piešķir atbalstu aizdevumu veidā. Aizdevumu maksimālais termiņš ir 40 gadi no aizdevuma līguma parakstīšanas dienas.

Papildus Finanšu regulas 220. panta 5. punktā noteiktajam un atkāpjoties no tā, aizdevuma līgumā ietver priekšfinansējuma summu un noteikumus par priekšfinansējuma ieskaitu.

Attiecībā uz aizdevuma summām, kas īstenotas ar *WBIF* starpniecību, aizdevuma līgumā arī:

- a) paredz, ka labuma guvējs neatsaucami un bez nosacījumiem pilnvaro Komisiju izmaksāt summas subjektam, kas īsteno šo fondu, pēc šā subjekta pieprasījuma un ka Komisija, veicot maksājumu minētajam subjektam, tiek atbrīvota no maksājumu saistībām pret šo subjektu;
- b) paredz labuma guvējam pienākumu segt īstenošanas izmaksas un visas maksas, kas jāmaksā saistībā ar fonda īstenošanu saskaņā ar nosacījumiem, par kuriem Komisija vienojusies ar subjektu, kas īsteno fondu.

- 4. Aizdevuma līgumu pēc pieprasījuma dara pieejamu Eiropas Parlamentam un Padomei.

18. pants

Uzkrājumu veidošana

- 1. Saskaņā ar Finanšu regulas 211. panta 1. punktu aizdevumiem, ko piešķir saskaņā ar šo regulu, veido uzkrājumus pēc 9 % likmes, kad dara pieejamus līdzekļus, uz kuriem attiecas šīs regulas 6. panta 3. punkts. Uzkrājumus veido no šīs regulas 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma.

Budžeta saistības attiecībā uz šiem uzkrājumiem uzņemas līdz 2027. gada 31. decembrim. Atkāpjoties no Finanšu regulas 211. panta 2. punkta pēdējā teikuma, maksājumus uzkrājumu veidošanai veic pakāpeniski un uzkrājumu veidošanu pabeidz vēlākais brīdī, kad aizdevumi ir pilnībā izmaksāti.

2. Uzkrājumu summas iemaksā kopējā uzkrājumu fondā, izmantojot īpašu budžeta pozīciju, un izmanto kā daļu no uzkrājumiem, kas atbalsta līdzīgus riskus. Uzkrājumu likmi pārskata vismaz reizi trijos gados no ... [šīs regulas spēkā stāšanās diena].
3. Komisija tiek pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 30. pantu, lai grozītu uzkrājumu likmi, piemērojot Finanšu regulas 211. panta 2. punktā izklāstītos kritērijus.

19. pants

Investīciju projektu un programmu īstenošana

Rietumbalkānu ieguldījumu sistēmas ietvaros

1. Lai izmantotu Savienības finansiālā atbalsta spējas piesaistīt papildu investīcijas, investīcijas infrastruktūrā, ar kurām atbalsta reformu programmu izpildi, īsteno, izmantojot *WBIF*.
2. Komisijas īstenošanas lēmumā, kas minēts 15. pantā, nosaka līdzekļu summu, kas darāma pieejama izmantošanai *WBIF* ietvaros.
3. Komisija pēc šīs regulas 21. panta 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas iesniedz attiecīgus investīciju projektu vai programmu priekšlikumus Regulas (ES) 2021/947 35. panta 8. punktā minētajai *WBIF* Darbības padomei atzinuma sniegšanai.
4. Vismaz 37 % no neatmaksājamā finansiālā atbalsta, kas piešķirts ar *WBIF* starpniecību, velta klimata mērķiem.

5. Finansējumu, kas mehānisma ietvaros pēc uzkrājumu summas atskaitīšanas piešķirts no 6. panta 2. punkta a) apakšpunktā minētā finansējuma, īsteno netiešās pārvaldības režīmā, ņemot vērā plānotās investīcijas, un sniedz pakāpeniski, izmantojot iemaksas kopīgajā fondā, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.
6. Šo finansējumu dara pieejamu no kopīgā fonda atbalstāmajām investīcijām tikai tad, kad ir pieņemts 21. panta 3. punktā minētais lēmums.
7. Finansējumu, kas mehānisma ietvaros sniegts no aizdevumiem, kā minēts šīs regulas 6. panta 5. punktā, dara pieejamu ar *WBIF* starpniecību atbilstoši starp Komisiju un labuma guvējiem noslēgtajam aizdevuma līgumam saskaņā ar šīs regulas 17. panta 2. punktu. Attiecībā uz visiem aizdevuma līgumiem kopā šīs regulas 12. panta 2. punktā minētā kopīgā fonda pārvaldnieki Komisijai gadā iesniedz ne vairāk kā divpadsmit līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumu. Investīciju projekti un programmas var saņemt atbalstu no diviem šīs regulas 6. panta 2. un 3. punktā minētajiem finansējuma avotiem, kā arī citām Savienības programmām un instrumentiem, ja šīs dažādu avotu, programmu un instrumentu sniegtais atbalsts cits citu papildina un nesedz vienas un tās pašas izmaksas. Komisija *WBIF* Darbības padomei sniedz novērtējumu par katru investīciju projekta vai programmu, tostarp sinerģiju un papildināmību ar citām Savienības programmām, jo īpaši ar atbalstu, kas sniegts saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529, nolūkā izvairīties no palīdzības dublēšanās un dubultas finansēšanas.

20. pants

Priekšfinansējums

1. Pēc reformu programmas iesniegšanas Komisijai labuma guvējs var pieprasīt priekšfinansējuma izmaksāšanu līdz 7 % apmērā no kopējās summas, ko paredzēts piešķirt no šā mehānisma saskaņā ar 6. panta 4. punktu.
2. Komisija var izmaksāt pieprasīto priekšfinansējumu pēc tam, kad tā ir pieņēmusi 15. pantā minēto īstenošanas lēmumu un ir stājies spēkā attiecīgi 9. un 17. pantā minētais mehānisma nolīgums un aizdevuma līgums. Līdzekļus izmaksā saskaņā ar 21. panta 3. punkta pirmo teikumu ar noteikumu, ka ir izpildīti 5. pantā izklāstītie priekšnosacījumi.
3. Komisija lemj par priekšfinansējuma izmaksāšanas termiņu, un to var izmaksāt vienā vai vairākās daļās.

21. pants

Maksājuma nosacījumu izpildes novērtējums, līdzekļu aizturēšana, samazināšana un pārdale un noteikumi par maksājumiem

1. Divreiz gadā labuma guvējs iesniedz pienācīgi pamatotu pieprasījumu izmaksāt līdzekļus attiecībā uz izpildītajiem maksājuma nosacījumiem, kas saistīti ar kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem soļiem, kā izklāstīts reformu programmās.

2. Komisija bez liekas kavēšanās novērtē, vai labuma guvējs atbilst 5. pantā izklāstītajiem priekšnosacījumiem un 12. panta 3. punktā izklāstītajiem finansēšanas principiem un ir apmierinoši izpildījis maksājuma nosacījumus, kas izklāstīti 15. panta 1. punktā minētajā Komisijas īstenošanas lēmumā. Atzīstot šo maksājuma nosacījumu izpildi par apmierinošu, tiek pieņemts, ka ar tām pašām reformām saistītos pasākumus, kas iepriekšējos lēmumos atzīti par labuma guvēja apmierinoši izpildītiem, labuma guvējs nav atcēlis. Komisijai var palīdzēt eksperti, tostarp eksperti no dalībvalstīm.
3. Ja Komisija sniedz pozitīvu novērtējumu, ka visi piemērojamie nosacījumi ir apmierinoši izpildīti, tā bez liekas kavēšanās pieņem lēmumu, ar ko atļauj izmaksāt šiem nosacījumiem atbilstošos līdzekļus. Lēmumā atbilstoši 6. panta 5. punktam nosaka to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēja kasi, un to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību. Attiecībā uz šīm summām šis lēmums ir 12. pantā minētais nosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēja kasi, — un 12. pantā minētais pirmais priekšnosacījums — attiecībā uz to līdzekļu summu, kas jādara pieejama ar *WBIF* starpniecību.
4. Ja Komisija sniedz negatīvu novērtējumu, ka indikatīvajā grafikā kādi nosacījumi nav izpildīti, šiem nosacījumiem atbilstošo līdzekļu izmaksāšanu aiztur. Aizturētās summas atbrīvo tikai tad, kad labuma guvējs nākamajā līdzekļu izmaksāšanas pieprasījumā ir pienācīgi pierādījis, ka tas ir īstenojis nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu attiecīgo nosacījumu apmierinošu izpildi.

5. Ja Komisija secina, ka labuma guvējs nav veicis vajadzīgos pasākumus 12 mēnešu laikā pēc 4. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma, Komisija neatmaksājamā finansiālā atbalsta un aizdevuma summu samazina proporcionāli tai daļai, kas atbilst attiecīgajiem maksājuma nosacījumiem. Pirmajā īstenošanas gadā piemēro 24 mēnešu termiņu, ko skaita no 4. punktā minētā sākotnējā negatīvā novērtējuma. Labuma guvējs var iesniegt savus apsvērumus divu mēnešu laikā pēc tam, kad tam ir paziņoti Komisijas secinājumi.
6. Neviena summa, kas atbilst maksājuma nosacījumiem, kuri līdz 2028. gada 31. decembrim nav izpildīti, labuma guvējiem nepienākas, un par visām šīm summām atceļ saistības, vai attiecīgā gadījumā šīs summas izņem no aizdevumu veidā pieejamā atbalsta summas.
7. Komisija var samazināt neatmaksājamā finansiālā atbalsta summu, cita starpā ar ieskaitu saskaņā ar Finanšu regulas 102. pantu, vai aizdevuma summu, ja tiek konstatēts, ka ir notikuši pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kas ietekmē Savienības finanšu intereses un ko labuma guvējs nav labojis, vai ka ir nopietni pārkāpts no mehānisma nolīgumiem vai aizdevuma līgumiem izrietošs pienākums, vai ja ir nopietnas bažas par šādiem gadījumiem, kā par to liecina cita starpā *OLAF* sniegtā informācija vai Eiropas Revīzijas palātas ziņojumi. Komisija pirms jebkāda lēmuma pieņemšanas par šādiem samazinājumiem informē Eiropas Parlamentu un Padomi.

8. Komisija var nolemt jebkuru saskaņā ar 6. vai 7. punktu veiktā samazinājuma summu pārdalīt citiem mehānisma labuma guvējiem, grozot 15. pantā minētos īstenošanas lēmumus.
9. Atkāpjoties no Finanšu regulas 116. panta 2. punkta, attiecībā uz to mehānisma finansējuma daļu, kas izmaksāta kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju kasi, maksājuma termiņš, kas minēts Finanšu regulas 116. panta 1. punkta a) apakšpunktā, sākas dienā, kad saskaņā ar šā panta 3. punktu paziņots lēmums, ar ko atļauj līdzekļus izmaksāt labuma guvējam.
10. Maksājumiem, kas veikti kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju kasi saskaņā ar šo pantu un šīs regulas 23. pantu, nepiemēro Finanšu regulas 116. panta 5. punktu.
11. Šajā pantā minēto neatmaksājamo finansiālo atbalstu un aizdevumus izmaksā saskaņā ar budžeta apropriācijām, kas noteiktas ikgadējā budžeta procedūrā, un tie ir attiecīgi atkarīgi no pieejamā finansējuma. Līdzekļus izmaksā periodiskos maksājumos. Periodisko maksājumu var veikt vienā vai vairākās daļās.
12. Summu, kas darīta pieejama kā finansiālā palīdzība, kuru novirza tieši uz labuma guvēju kasi, izmaksā pēc 3. punktā minētā lēmuma pieņemšanas un saskaņā ar aizdevuma līgumu.

13. Neatkarīgi no tā, vai aizdevumu veidā sniegtā atbalsta summas novirza tieši uz labuma guvēju kasi vai izmaksā ar *WBIF* starpniecību, tās izmaksā tikai tad, ja labuma guvējs ir iesniedzis maksājuma pieprasījumu aizdevuma līgumā noteiktajā formā.
14. Summu, kas darīta pieejama ar *WBIF* starpniecību, izmaksā pēc tam, kad ir pieņemts 3. punktā minētais lēmums, iesniegts 13. punktā minētais maksājuma pieprasījums un saņemts maksājuma pieprasījums no tā kopīgā fonda pārvaldniekiem, kas izveidots *WBIF* ietvaros līdzekļu devēju iemaksu saņemšanai.

22. pants

*Pārredzamība attiecībā uz personām un subjektiem,
kas saņem finansējumu reformu programmu īstenošanai*

1. Pārredzamības un pārskatatbildības labad labuma guvēji publicē datus par galasaņēmējiem, kuri reformu un investīciju īstenošanai mehānisma ietvaros saņem finansējuma summas, kas kopumā pārsniedz 50 000 EUR ekvivalentu.
2. Pienācīgi ievērojot prasības saistībā ar konfidencialitāti un drošību, jo īpaši attiecībā uz personas datu aizsardzību, attiecībā uz 1. punktā minētajiem galasaņēmējiem tīmekļa vietnē mašīnlasāmā formātā, ierakstus sarindojot pēc kopējā saņemto līdzekļu apjoma, publicē šādu informāciju:
 - a) juridiskas personas gadījumā: saņēmēja pilns juridiskais nosaukums un PVN identifikācijas numurs vai nodokļa maksātāja identifikācijas numurs, ja pieejams, vai cits unikāls identifikators, kas saskaņā ar tiesību aktiem piemērojams juridiskajai personai;

- b) fiziskas personas gadījumā: saņēmēja vārds vai vārdi un uzvārds vai uzvārdi;
 - c) katra saņēmēja saņemto līdzekļu summa un reformas un investīcijas saskaņā ar reformu programmām, ko šī summa palīdz īstenot.
3. Šā panta 2. punktā minēto informāciju npublicē, ja tās izpaušana var apdraudēt attiecīgo galasaņēmēju tiesības un brīvības vai nopietni kaitēt viņu komerciālajām interesēm. Šādu informāciju dara pieejamu Komisijai.
4. Labuma guvēji vismaz reizi gadā Komisijai elektroniski nosūta datus par šā panta 1. punktā minētajiem galasaņēmējiem mašīnlasāmā formātā, ko nosaka 9. panta 5. punkta k) apakšpunktā minētajā mehānisma nolīgumā.

IV nodaļa

Savienības finanšu interešu aizsardzība

23. pants

Savienības finanšu interešu aizsardzība

1. Mehānisma īstenošanā Komisija un labuma guvēji veic visus atbilstīgos pasākumus, lai aizsargātu Savienības finanšu intereses, ņemot vērā proporcionalitātes principu un konkrētos nosacījumus, saskaņā ar kuriem mehānisms darbosies, 5. panta 1. punktā izklāstītos priekšnosacījumus un konkrētajos mehānisma nolīgumos izklāstītos nosacījumus, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu, kā arī tādu kriminālpārkāpumu izmeklēšanu, kas skar no mehānisma sniegtos līdzekļus, un saukšanu pie atbildības par tiem. Katrs labuma guvējs apņemas virzīties uz lietderīgām un efektīvām pārvaldības un kontroles sistēmām un nodrošināt to, ka nepareizi izmaksātās vai nepareizi izlietotās summas var atgūt.
2. Mehānisma nolīgumā labuma guvējam nosaka šādus pienākumus:
 - a) regulāri pārbaudīt, vai piešķirtais finansējums ir izmantots saskaņā ar piemērojamajiem noteikumiem, jo īpaši attiecībā uz krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu novēršanu, atklāšanu un labošanu;
 - b) aizsargāt trauksmes cēlējus;

- c) veikt atbilstīgus pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kā arī izmeklēt kriminālpārkāpumus, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, un saukt pie atbildības par tiem, atklāt dubultu finansēšanu un izvairīties no tās, un sākt tiesvedību piesavinātu līdzekļu atgūšanai, cita starpā saistībā ar pasākumiem, ar kuriem īsteno reformu programmās paredzētās reformas un investīciju projektus vai programmas, kā arī veikt atbilstīgus pasākumus, lai attiecīgā gadījumā nekavējoties apstrādātu *EPPO* un dalībvalstu kompetento iestāžu savstarpējās palīdzības pieprasījumus attiecībā uz kriminālpārkāpumiem, kas skar mehānisma līdzekļus;
- d) 1. punkta nolūkā, jo īpaši to pārbaužu vajadzībām, kurās pārlicinās par reformu programmās paredzēto reformu īstenošanai piešķirto līdzekļu izlietojumu, nodrošināt pienācīgu datu vākšanu par personām un subjektiem, kas saņem finansējumu reformu programmā paredzēto pasākumu īstenošanai saskaņā ar III nodaļu, arī pienācīgas informācijas vākšanu par faktiskajiem īpašniekiem, un piekļuvi šādiem datiem un informācijai saskaņā ar Savienības datu aizsardzības principiem un piemērojamajiem datu aizsardzības noteikumiem;
- e) skaidri pilnvarot Komisiju, *OLAF*, Revīzijas palātu un attiecīgā gadījumā *EPPO* īstenot to tiesības, kas paredzētas Finanšu regulas 129. pantā.

3. Mehānisma nolīgumā arī paredz Komisijai tiesības proporcionāli samazināt no mehānisma sniegto atbalstu un atgūt jebkuru summu, kas iztērēta mehānisma mērķu sasniegšanai, vai pieprasīt aizdevuma atmaksu pirms termiņa gadījumos, kad konstatēti pārkāpumi, krāpšana, korupcija vai interešu konflikti, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses un kurus labuma guvējs nav labojis, vai gadījumos, kad ir nopietni pārkāpts no šādiem nolīgumiem izrietošs pienākums. Lemjot par atgūstamo summu un samazinājumu vai pirms termiņa atmaksājamo summu, Komisija ievēro proporcionalitātes principu un ņem vērā to, cik nopietns ir pārkāpums, krāpšana, korupcija vai interešu konflikts, kas ietekmē Savienības finanšu intereses, vai cik nopietns ir pienākuma pārkāpums. Pirms samazinājuma veikšanas vai pirmstermiņa atmaksas pieprasīšanas labuma guvējam dod iespēju iesniegt apsvērumus.
4. Personas un subjekti, kas īsteno līdzekļus mehānisma ietvaros, bez kavēšanās ziņo Komisijai un *OLAF* par visiem iespējamajiem krāpšanas, korupcijas, interešu konfliktu un pārkāpumu gadījumiem, kuri ietekmē Savienības finanšu intereses.

24. pants

Labuma guvēju iekšējo sistēmu un revīzijas iestāžu loma

1. Attiecībā uz mehānisma finansējuma daļu, kas darīta pieejama kā finansiālā palīdzība, Komisija paļaujas uz revīzijas iestādēm, kas izveidotas katrā labuma guvējā publisko izdevumu kontrolei. Attiecīgā gadījumā iesaista katra labuma guvēja krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestu, kas izveidots *IPA III* ietvaros. Vajadzības gadījumā Komisija paļaujas arī uz turpmāku demokrātisko kontroli, kā minēts 4. panta 8. punktā.

Reformu programmās pirmajos to īstenošanas gados prioritāti piešķir reformām, kas saistītas ar sarunu 32. sadaļu, īpaši publisko finanšu pārvaldību un iekšējo kontroli, kā arī cīņu pret krāpšanu, un 23. un 24. sadaļu, īpaši tiesiskumu, korupciju un organizēto noziedzību, un 8. sadaļu, īpaši valsts atbalsta kontroli.

2. Labuma guvēji nekavējoties ziņo Komisijai par pārkāpumiem, arī krāpšanu, par kuriem ir saņemta primārā administratīvā vai tiesas konstatācija, un informē Komisiju par to, kā virzās ar šiem pārkāpumiem saistītais administratīvais vai tiesas process. Šādu ziņošanu veic elektroniski, izmantojot Komisijas izveidoto Pārkāpumu pārvaldības sistēmu.
3. Šā panta 1. punktā minētie subjekti uztur regulāru dialogu ar Eiropas Revīzijas palātu, *OLAF* un attiecīgā gadījumā *EPPO*.
4. Komisija var detalizēti pārbaudīt labuma guvēju budžeta izpildes sistēmas, pamatojoties uz riska novērtējumu un dialogu ar revīzijas iestādēm, un sniegt ieteikumus par sistēmu uzlabojumiem.
5. Komisija var pieņemt labuma guvējam adresētus ieteikumus visos gadījumos, kad tā uzskata, ka kompetentās iestādes nav veikušas vajadzīgos pasākumus, lai novērstu, atklātu un labotu krāpšanu, korupciju, interešu konfliktus un pārkāpumus, kas ietekmējuši vai nopietni draud ietekmēt mehānisma ietvaros finansēto izdevumu pareizu finanšu pārvaldību, un visos gadījumos, kad tā ir konstatējusi nepilnības, kuras ietekmē iestāžu ieviestās kontroles sistēmas struktūru un darbību. Attiecīgais labuma guvējs īsteno minētos ieteikumus vai sniedz pamatojumu, kāpēc nav to izdarījis.

V nodaļa

Uzraudzība, ziņošana un izvērtēšana

25. pants

Uzraudzība un ziņošana

1. Komisija uzrauga mehānisma īstenošanu un novērtē 3. pantā noteikto mērķu sasniegšanu. Īstenošanas uzraudzība ir vērsta uz darbībām, kas veiktas mehānisma ietvaros, un ir samērīga ar šīm darbībām. 13. panta 2. punktā minētajiem rādītājiem vajadzētu Komisijai palīdzēt uzraudzīt mehānismu.
2. Mehānisma nolīgumā, kas minēts 9. pantā, paredz noteikumus un kārtību, saskaņā ar ko labuma guvēji ziņo Komisijai šā panta 1. punkta nolūkā.
3. Komisija iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei gada ziņojumu par progresu, kas panākts šīs regulas mērķu sasniegšanā. Minētajā gada ziņojumā arī aplūko mehānisma sinerģiju un papildināmību ar citām Savienības programmām, jo īpaši ar atbalstu, kas sniegts saskaņā ar Regulu (ES) 2021/1529, nolūkā izvairīties no palīdzības dublēšanās un dubultas finansēšanas. Gada ziņojumu divreiz gadā papildina ar prezentācijām par pašreizējo stāvokli mehānisma īstenošanā.
4. Komisija šā panta 3. punktā minēto ziņojumu iesniedz 31. pantā minētajai komitejai.

26. pants

Mehānisma rezultātu pārskats

1. Komisija izveido mehānisma rezultātu pārskatu ("rezultātu pārskats"), kurš atspoguļo labuma guvēju reformu programmu īstenošanas progresu.
2. Komisija tiek pilnvarota pieņemt deleģēto aktu saskaņā ar 30. pantu, lai papildinātu šo regulu, nosakot detalizētus rezultātu pārskata elementus nolūkā atspoguļot mehānisma īstenošanā gūto progresu, kā minēts šā panta 1. punktā.
3. Rezultātu pārskats sāk darboties līdz 2025. gada 1. janvārim, un Komisija to atjaunina divas reizes gadā. Rezultātu pārskatu dara publiski pieejamu tiešsaistē.

27. pants

Mehānisma izvērtēšana

1. Pēc 2027. gada 31. decembra, taču ne vēlāk kā līdz 2031. gada 31. decembrim Komisija veic regulas neatkarīgu *ex post* izvērtēšanu. Minētajā *ex post* izvērtēšanā novērtē Savienības ieguldījumu šīs regulas mērķu sasniegšanā.
2. Šajā *ex post* izvērtēšanā izmanto ESAO Attīstības palīdzības komitejas labas prakses principus, lai pārliecinātos, vai mērķi ir sasniegti, un formulētu ieteikumus turpmāko darbību uzlabošanai.

3. Komisija paziņo Eiropas Parlamentam, Padomei un dalībvalstīm šīs *ex post* izvērtēšanas konstatējumus un secinājumus, kas papildināti ar Komisijas apsvērumiem un turpmākiem pasākumiem. Pēc Eiropas Parlamenta, Padomes vai dalībvalstu lūguma šo *ex post* izvērtējumu var apspriest. Rezultātus izmanto turpmāku programmu un darbību sagatavošanā un resursu piešķiršanā. Šo *ex post* izvērtējumu un turpmākos pasākumus dara publiski pieejamus.
4. Saskaņā ar šo regulu sniegtā Savienības finansējuma izvērtēšanas procesā Komisija pienācīgā apmērā iesaista visas attiecīgās ieinteresētās personas, tostarp labuma guvējus, sociālos partnerus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, reģionālās un vietējās iestādes, un attiecīgā gadījumā var censties veikt kopīgus izvērtējumus ar dalībvalstīm un citiem partneriem, cieši iesaistot labuma guvējus.

28. pants

Labuma guvēju ziņojumi saistībā ar ekonomikas un finanšu dialogu

Saistībā ar ekonomikas un finanšu dialogu labuma guvējs reizi gadā ziņo par progresu, kas panākts ar reformām saistītās reformu programmas daļas īstenošanā.

29. pants

Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisms

1. Komisija attiecīgā gadījumā vismaz divas reizes gadā rīko dialogu ar Eiropas Parlamenta kompetentajām komitejām. Pirms katra dialoga Komisija Eiropas Parlamentam sniedz rakstisku informāciju par:
 - a) pašreizējo situāciju mehānisma īstenošanā;
 - b) reformu programmu novērtējumu;
 - c) galvenajiem 25. panta 3. punktā minētā ziņojuma konstatējumiem;
 - d) maksājumu, ieturēšanas un samazināšanas procedūrām, attiecīgā gadījumā ieskaitot jebkādus novērojumus, kas iesniegti, lai nodrošinātu nosacījumu apmierinošu izpildi; kā arī
 - e) jebkādiem citiem elementiem saistībā ar mehānisma īstenošanu.
2. Dialogs, kas minēts 1. punktā, var sakrist ar augsta līmeņa ģeopolitisko dialogu par *IPA III*, lai varētu pienācīgi apsvērt sinerģijas un papildināmību.
3. Komisija ņem vērā visus elementus, kas izriet no viedokļiem, kuri pausti, izmantojot Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānisma dialogu, tostarp attiecīgā gadījumā Eiropas Parlamenta rezolūcijām.

VI nodaļa

Nobeiguma noteikumi

30. pants

Deleģēšanas īstenošana

1. Pilnvaras pieņemt 18. un 26. pantā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir, ievērojot šajā pantā izklāstītos nosacījumus.
2. Pilnvaras pieņemt 18. un 26. pantā minētos deleģētos aktus Komisijai piešķir uz piecu gadu laikposmu, sākot no ... [šīs regulas spēkā stāšanās diena]. Komisija sagatavo ziņojumu par pilnvaru deleģēšanu vēlākais deviņus mēnešus pirms piecu gadu laikposma beigām. Pilnvaru deleģēšana tiek automātiski pagarināta uz tāda paša ilguma laikposmiem, ja vien Eiropas Parlaments vai Padome neiebilst pret šādu pagarinājumu vēlākais trīs mēnešus pirms katra laikposma beigām.
3. Eiropas Parlaments vai Padome jebkurā laikā var atsaukt 18. un 26. pantā minēto pilnvaru deleģēšanu. Ar lēmumu par atsaukšanu izbeidz tajā norādīto pilnvaru deleģēšanu. Lēmums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* vai vēlākā dienā, kas tajā norādīta. Tas neskar jau spēkā esošos deleģētos aktus.

4. Pirms deleģētā akta pieņemšanas Komisija apspriežas ar katras dalībvalsts ieceltajiem ekspertiem saskaņā ar principiem, kas noteikti 2016. gada 13. aprīļa Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu.
5. Tiklīdz Komisija pieņem deleģēto aktu, tā par to paziņo vienlaikus Eiropas Parlamentam un Padomei.
6. Saskaņā ar 18. un 26. pantu pieņemts deleģētais akts stājas spēkā tikai tad, ja viena mēneša laikā no dienas, kad minētais akts paziņots Eiropas Parlamentam un Padomei, ne Eiropas Parlaments, ne Padome nav izteikuši iebildumus vai ja pirms minētā laikposma beigām gan Eiropas Parlaments, gan Padome ir informējuši Komisiju par savu nodomu neizteikt iebildumus. Pēc Eiropas Parlamenta vai Padomes iniciatīvas šo laikposmu pagarina par vienu mēnesi.

31. pants

Komiteju procedūra

1. Komisijai palīdz komiteja, kas izveidota ar Regulu (ES) 2021/1529. Minētā Komiteja ir komiteja Regulas (ES) Nr. 182/2011 nozīmē.
2. Ja ir atsauce uz šo punktu, piemēro Regulas (ES) Nr. 182/2011 5. pantu.

3. Attiecībā uz īstenošanas aktiem, kas minēti 15. panta 1. punktā un 16. panta 2. punktā, ja komiteja atzinumu nesniedz, Komisija īstenošanas akta projektu nepieņem un tiek piemērota Regulas (ES) Nr. 182/2011 5. panta 4. punkta trešā daļa.

32. pants

Informācija, komunikācija un publicitāte

1. Komisija iesaistās komunikācijas darbībās, lai nodrošinātu tā Savienības finansējuma pamanāmību, kas atvēlēts reformu programmās paredzētajam finansiālajam atbalstam, un šajā nolūkā cita starpā veic kopīgas komunikācijas darbības ar labuma guvējiem. Komisija nodrošina, ka saskaņā ar mehānismu sniegtais atbalsts tiek paziņots un atzīts, izmantojot finansējuma paziņojumu. Ar mehānismu finansētās darbības veic saskaņā ar komunikācijas un pamanāmības prasībām Savienības finansētās ārējās darbībās un citām attiecīgām pamatnostādņēm.
2. Savienības finansējuma saņēmēji aktīvi atzīst finansējuma izcelsmi un nodrošina Savienības finansējuma pamanāmību, cita starpā attiecīgā gadījumā attēlojot Savienības emblēmu un atbilstīgu finansējuma paziņojumu ar tekstu “finansē Eiropas Savienība”, jo īpaši tad, kad tie reklamē darbības un to rezultātus, sniedzot dažādām auditorijām, arī medijiem un sabiedrībai, mērķorientētu informāciju, kas ir konsekventa, lietderīga un samērīga.
3. Informāciju, komunikāciju un publicitāti nodrošina pieklūstamā formātā.

33. pants
Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

...

Eiropas Parlamenta vārdā —
priekšsēdētāja

Padomes vārdā —
priekšsēdētājs / priekšsēdētāja

PIELIKUMS

Kopējo resursu piešķiršanas metodika katram labuma guvējam

Piešķirumu katram labuma guvējam aprēķina saskaņā ar šādiem soļiem, pamatojoties uz pārskata gada datiem:

1. solis: nosaka iedzīvotāju skaita sadalījuma koeficientu, pamatojoties uz labuma guvēja iedzīvotāju skaita attiecību pret iedzīvotāju kopskaitu Rietumbalkānu reģionā;
2. solis: nosaka IKP sadalījuma koeficientu, pamatojoties uz attiecību starp Rietumbalkānu reģiona vidējo IKP uz vienu iedzīvotāju un attiecīgā labuma guvēja IKP uz vienu iedzīvotāju un dalot rezultātu ar sešu attiecību summu;
3. solis: kombinē katram labuma guvējam 1. solī aprēķināto iedzīvotāju skaita sadalījuma koeficientu un 2. solī aprēķināto IKP sadalījuma koeficientu, attiecīgi ņemot 60 % no iedzīvotāju skaita sadalījuma koeficienta un 40 % no IKP uz vienu iedzīvotāju sadalījuma koeficienta.